Національна академія педагогічних наук України
Інститут педагогіки НАПН України

Олег Топузов, Олена Локшина, Аліна Джурило, Оксана Шпарик

Європейський дослідницький простір: здобутки і перспективи

Оглядове видання

Київ 2024

УДК 373.3/.5.044/.045.013.74(4+477)(048.83) К79
ISBN 978-966-644-759-6

Рекомендовано до друку вченою радою Інституту педагогіки НАПН України (протокол №10 від 05 листопада 2023 р.)

Рецензенти:

Н. М. Авшенюк, доктор педагогічних наук, професор, завідувач відділу зарубіжних систем педагогічної освіти і освіти дорослих Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України

Л. М. Калініна, доктор педагогічних наук, професор, учений секретар Інституту педагогіки НАПН України

Європейський дослідницький простір : здобутки і перспективи / Ін-т педагогіки НАПН України ; О.М. Топузов, О.І. Локшина, А.П. Джурило, О.М. Шпарик [за заг. ред.. О.М. Топузова, О.І. Локшиної] – Київ : [б. в.], Пед. думка, 2024. – 66 с.

DOI: https://doi.org/10.32405/978-966-644-759-6-2023-51

Оглядове видання «Європейський дослідницький простір: здобутки і перспективи» є одним з результатів роботи проєкту «Європейський дослідницький простір як орієнтир розвитку педагогічної науки в Україні: інформаційний хаб Інституту педагогіки НАПН України», який реалізовувався упродовж грудня 2022 – листопада 2023 рр. Проєкт став одним з десяти переможців конкурсу проєктів Української асоціації дослідників освіти під егідою Європейської асоціації дослідників освіти. У виданні команда проєкту – співробітники Інституту педагогіки НАПН України – презентує феномен Європейського дослідницького простору у єдності витоків, здобутків, викликів, інновацій та перспектив для України. Видання збагачено інформацією про такі важливі документи як Європейська хартія дослідників, Кодекс поведінки при наймі дослідників, Європейська рамка компетентностей дослідника.

Для дослідників, розробників політики, широкої педагогічної громадськості.

УДК 373.3/.5.044/.045.013.74(4+477)(048.83)

© Топузов О.М., Локшина О.І., Джурило А.П., Шпарик О.М., 2024
© Інститут педагогіки НАПН України, 2024
© Педагогічна думка, макет, оформлення, 2024

ISBN 978-966-644-759-6

ЗМІСТ

Передмова 4

I. Європейський дослідницький простір: факти і цифри 7

II. Історія розбудови Європейського дослідницького простору 9

III. Новий європейський дослідницький простір 17

IV. Європейський дослідницький простір як складова стратегії соціально-економічного розвитку ЄС 24

Лісабонська стратегія розвитку

Європа 2020

V. Рамкові програми з наукових досліджень та технологічного розвитку 28

Горизонт 2020

Горизонт Європа

VI. Дослідники в Європейському дослідницькому просторі 34

Європейська хартія дослідників

Кодекс поведінки при наймі дослідників

Європейська рамка компетентностей дослідника

VII. Європейський дослідницький простір: актуальність для України 54

VIII. Про проєкт «Європейський дослідницький простір як орієнтир розвитку педагогічної науки в Україні: інформаційний хаб Інституту педагогіки НАПН України» 60

European Research Area

UERA

Передмова

У Статті 375 Глави 9 «Співробітництво у сфері науки та технологій» Угоди про асоціацію між Україною та ЄС (2014) задекларовано, що співробітництво між Сторонами спрямовується на сприяння залученню України до Європейського дослідницького простору. Таке співробітництво сприяє Україні у підтримці реформування та реорганізації системи управління науковою сферою та дослідних установ (зокрема в розвитку її потенціалу щодо розвитку науки і технологій) з метою сприяння розвитку конкурентоспроможної економіки та суспільства, яке базується на знаннях[1].

> Європейський дослідницький простір визначається Законом України «Про наукову і науково-технічну діяльність» (2016) як система програм та політичних інструментів, що об’єднує інституційне середовище досліджень і розробок держав – учасниць Європейського Союзу та асоційованих членів з метою розвитку міжнародного науково-технічного співробітництва, вільного трансферу знань, мобільності дослідників.

За Законом держава забезпечує інтеграцію вітчизняної науки у світовий науковий простір та Європейський дослідницький простір із збереженням і захистом національних пріоритетів[2].

[1] Верховна Рада України. (2014). *Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони*. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text

[2] *Закон України «Про наукову і науково-технічну діяльність»*. (2016, 26 листопада). https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/848-19#Text

Алгоритм інтеграції викладено у Дорожній карті з інтеграції науково-інноваційної системи України до Європейського дослідницького простору, яку затверджено Наказом МОН України № 167 від 10 лютого 2021 року. На Дорожню карту покладено завдання забезпечити: гармонізацію політики у сфері науки та інновацій відповідно до стандартів і норм ЄС; розширення доступу до наукових та інноваційних програм ЄС; розвиток дослідницьких інфраструктур України та їхню інтеграцію до дослідницьких інфраструктур ЄС; створення сприятливих умов для міжнародної та міжгалузевої мобільності вчених; застосування комплексного гендерного підходу у сфері науки та інновацій; застосування принципів відкритої науки та використання інструментів відкритого доступу ЄС; розвиток інноваційної інфраструктури з урахуванням кращих європейських практик; інтернаціоналізацію наукових досліджень та інновацій за межами ЄС[3].

Отримання Україною статусу кандидата на вступ до ЄС 23 червня 2022 року та відкриття переговорів щодо членства 14 грудня 2023 року актуалізує подальший євроінтеграційний прогрес України. НАПН України у своїй Заяві від 18 грудня 2023 року приєдналася до слів вдячності українців за ухвалення історичного рішення про відкриття перемовин щодо вступу України до ЄС[4].

У Дорожній карті європейської інтеграції України у сферах освіти і науки до 2027 року, яку затверджено Наказом МОН України № 1501 від 11 грудня 2023 року, інтеграцію дослідницької інфраструктури України до Європейського дослідницького простору визначено важливою складовою загального процесу гармонізації секторальних політик та законодавства у сферах освіти і науки з європейськими на шляху до повноцінного членства України в ЄС[5].

---

[3] МОН України (2021, 10 лютого). *Дорожня карта з інтеграції науково-інноваційної системи України до Європейського дослідницького простору* (167). https://bitly.ws/3iaXi

[4] НАПН України. (2023, 18 грудня). Заява НАПН України з приводу рішення про відкриття перемовин щодо вступу України до Європейського Союзу. https://naps.gov.ua/ua/press/releases/3199/

[5] МОН України. (2021, 10 лютого). *Про затвердження дорожньої карти з інтеграції науково-інноваційної системи України до Європейського дослідницького простору* (167). https://bitly.ws/3iaUH

У Стратегічному плані діяльності Міністерства освіти і науки України до 2027 року «Освіта переможців» (2024) освіті і науці відведено ключову роль у процесі європейської інтеграції. Інтеграцію дослідницької інфраструктури України до Європейського дослідницького простору визначено пріоритетом європейської інтеграції України у сферах освіти і науки до 2027 року[6].

Тому, актуальність оглядового видання «Європейський дослідницький простір: здобутки і перспективи», яке є одним з результатів діяльності проєкту «Європейський дослідницький простір як орієнтир розвитку педагогічної науки в Україні: інформаційний хаб Інституту педагогіки НАПН України», є очевидною.

У виданні команда проєкту – співробітники Інституту педагогіки НАПН України – презентує феномен Європейського дослідницького простору у єдності витоків, здобутків, інновацій, перспектив для України. Видання доповнено інформацією про такі важливі документи як Європейська хартія дослідників, Кодекс поведінки при наймі дослідників, Європейська рамка компетентностей дослідника. Сподіваємось, що видання стане внеском у підтримку інтеграції української науки до Європейського дослідницького простору. Презентовані матеріали будуть корисними для науковців, освітян, розробників політики, широкої громадськості.

Від команди проєкту

«Європейський дослідницький простір як орієнтир розвитку педагогічної науки в Україні: інформаційний хаб Інституту педагогіки НАПН України» (2022 – 2023)

Олег Топузов і Олена Локшина

[6] МОН України. (2024, 4 березня). *Стратегічний план діяльності МОН до 2027 року*. https://mon.gov.ua/ua/strategichnij-plan-diyalnosti-mon-do-2027-roku

І. Європейський дослідницький простір: факти і цифри

ЄДП ***ініційовано*** в межах Лісабонської стратегії розвитку, яку було затверджено у 2000 р.

Розбудова ЄДП синхронізувалася з Лісабонським процесом побудови економіки знань, що ґрунтується на «***знаннєвому трикутнику***» з ***досліджень, інновацій та освіти*** як рушіїв конкурентоспроможності та якості життя.

Метою ЄДП визначено об'єднання наукового і технологічного потенціалу в ЄС та формулювання спільної стратегії європейської дослідницької політики.

ЄДП – це ***спільний майданчик*** країн-членів ЄС та асоційованих країн, побудований для формування консолідованої політики у сфері досліджень та інновацій і забезпечення вільного руху дослідників та знань.

Вільний рух знань («***п'ята свобода***») асоціюється з відмінною підготовкою та привабливими кар'єрними перспективами для дослідників, які вільно пересуваються та взаємодіють по всій Європі.

> Сьогоднішня Європа побудована на чотирьох свободах – Римським договором було запроваджено вільний рух товарів, послуг, капіталу та людей. Суспільство знань завтрашнього дня потребує свободи руху знань.
>
> Єврокомісар *Янез Поточник*, 2008

ЄДП є складовою ***Європейської зони знань***, де ключовими виступають дослідження, освіта та інновації.

ЄДП є складовою розширеної ***Лісабонської стратегії розвитку***, яка об'єднує ці три галузі у «науковий трикутник».

З 2018 р. розпочався процес оновлення ЄДП.

Цілі нового ЄДП:

– більше інвестицій у дослідження та інновації для «зеленого» та цифрового майбутнього.
– виведення результатів досліджень та інновацій на ринки.
– кращий доступ до інфраструктури та засобів для дослідників.
– сприяння мобільності дослідників, навичкам і можливостям для розвитку кар'єри.

– підтримка відкритої науки та кращого обміну знаннями.

– сприяння гендерній рівності (48% випускників докторських програм в ЄС становлять жінки, проте це лише близько 1/3 усіх дослідників ЄС і лише 1/5 дослідників у бізнес-секторі).

– більш активне залучення громадян, дослідницьких та інноваційних організацій.

Інвестиційна мета: 3% ВВП ЄС на дослідження та розробки.

Новий ЄДП – це відповідь на нові виклики, такі як пандемія Covid-19 чи досягнення переходу на зелені та цифрові технології.

На ЄС припадає:

– 7% населення світу;

– близько 20% світових інвестицій у дослідження та інновації;

– 21% усіх якісних наукових публікацій;

– близько 2/3 економічного зростання ЄС, що зумовлено інноваціями.

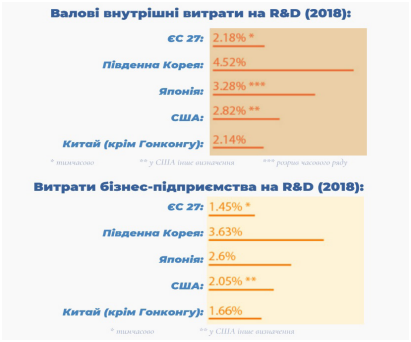

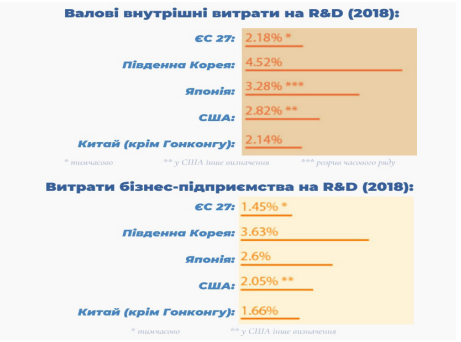

Досягнення ЄДП:

– країни ЄС можуть краще вирішувати проблеми разом.

– спільне планування та розвиток дослідницької інфраструктури.

– більш ефективні національні дослідницькі системи.

– відкрита циркуляція науки і знань.

– мобільність і відкриті ринки праці для дослідників по всьому ЄС.

– ініціативи з просування гендерної рівності.

– посилення міжнародного співробітництва.

II. Історія розбудови Європейського дослідницького простору

Ідея спільного наукового простору належить німецько-британському соціологу, політологу і економісту, лорду Р. Дарендорфу, серед досліджень якого чільне місце посідає аспект інтеграції сучасних європейських суспільств. На початку 1970-х років проблема усунення бар'єрів на шляху вільного руху товарів, капіталу, послуг, робочої сили і знань в Європі перетворилась на центральну як на рівні національних, так і наднаціональних дебатів. Ключова тематика охоплювала питання пан'європейської співпраці та спільної політики у сфері, яка традиційно стосувалася національного функціоналу.

Ральфу Дарендорф
(*Ralf Gustav Dahrendorf, Baron Dahrendorf*)
травень 1929 – червень 2009

Обіймаючи посаду єврокомісара з питань досліджень впродовж 1970–1974 рр., Р. Дарендорф розробив візію європейського простору знань поза національними кордонами. Це бачення ґрунтувалося на підтримці талантів на шляху розвитку кар'єри дослідника, спонукання промисловості до більших інвестицій в європейські дослідження, посилення сталого розвитку, створення балансу між співробітництвом та конкуренцією.

У 1973 р. Р. Дарендорф запропонував орієнтовну програму європейської співпраці у галузі науки, досліджень та освіти (Chou, Meng-Hsuan, 2014)[7].

У 2000 р. у Повідомленні від Комісії до Ради, Європейському Парламенту, Соціально-економічного комітету та Комітету регіонів «На шляху до Європейського дослідницького простору» було обґрунтовано нагальність розбудови ЄДП з позиції економічних факторів. Відзначалося, що:

[7] Chou, Meng-Hsuan. (2014). The evolution of the European Research Area as an idea in European integration. In Meng-Hsuan Chou & Åse Gornitzka (Eds.), *Building the knowledge economy in Europe* (pp.27–50). Edward Elgar. https://doi.org/10.4337/9781782545293.00007

– середні витрати на наукові дослідження в ЄС на момент прийняття документу становили 1,8% від ВВП Європи, порівняно з 2,8% у США та 2,9% в Японії;

– у контексті зайнятості дослідники складали лише 2,5% на кожну тисячу промислової робочої сили в Європі, порівняно з 6,7% у США та 6% в Японії;

– кількість європейських студентів, які здобували науковий ступінь у США, була вдвічі вищою аніж кількість американських студентів цього рівня в Європі, 50% європейців – здобувачів докторського ступеня у США, залишалися там надовго, іноді назавжди.

Премія Ральфа Дарендорфа

З 2019 р. Федеральне міністерство освіти та досліджень Німеччини (BMBF) кожні два роки нагороджує премією Ральфа Дарендорфа дослідницькі проєкти в рамках програм ЄС з досліджень та інновацій. Премія присуджується за видатні дослідження та підтримує популяризацію наукових результатів, донесення їх до громадськості. Премія присуджує дослідницькому проєкту-переможцю 50 тис. євро.

Зазначені та інші виклики актуалізували практичну реалізацію ідеї ЄДП. Головною метою вбачалася більш ефективна організація досліджень в Європі шляхом подолання фрагментації та ізоляції національних дослідницьких систем, покращення координації європейської дослідницької політики. Ключовими принципами такої політики названо:

– спільний підхід до фінансування великих дослідницьких об'єктів;

– більш узгоджена реалізація національної та європейської дослідницької діяльності;

– більш мобільні людські ресурси;

– більша європейська згуртованість у сфері досліджень;

– підвищення привабливості Європи для дослідників з усього світу;

– просування спільних соціальних та етичних цінностей у наукових і технологічних питаннях (European Commission, 2000)[8].

[8] European Commission. (2000). *Communication from the Commission to the Council, the European Parliament, the Economic and Social Committee and the Committee of the Regions of 18 January 2000: Towards a European research area*. http://bitly.ws/Q7ma

Янез Поточник
(*Janez Potočnik*)
березень 1958 (65 років)

Лісабонська Європейська Рада у 2000 році підтримала цю ініціативу в рамках Лісабонської стратегії, яка стала планом дій щодо розвитку економіки ЄС на період 2010 – 2020 років. Метою Лісабонської стратегії проголошувалося перетворення ЄС на найбільш конкурентоспроможну й динамічну економіку, базовану на знаннях, здатну до сталого економічного зростання з більшою кількістю і якістю робочих місць та соціальною згуртованістю. Враховуючи значну роль, яку відіграють дослідження у розбудові економіки знань, було проголошено про створення Європейського простору досліджень та інновацій. Ця ініціатива була покликана об'єднати науковий та технологічний потенціал в ЄС і запровадити спільну стратегію європейської дослідницької політики (European Council, 2000)[9].

У квітні 2007 р. тодішній єврокомісар з питань науки та досліджень Янез Поточник продовжив просувати ідею розвитку ЄДП. Він зазначав, що створення європейського суспільства знань та розвиток інформаційного суспільства для сталого процвітання у майбутньому настільки ж важливі, як були важливі торгівля сталлю та вугіллям для відбудови Європи після Другої світової війни у минулому.

Янез Поточник також наголошував, що рушійною силою економіки Європи має стати вільний рух знань – обмін знаннями через мобільність працівників, дослідників та студентів. Щоб сприяти цьому зростанню Європа повинна продовжувати інвестувати у дослідження та розробки засобами ЄДП.

Лісабонська угода (2007) розширила договірну базу для будівництва ЄДП. У Статті 179 Договору констатується, що Союз має на меті зміцнення своєї науково-технічної бази шляхом створення ЄДП, в

[9] European Council. (2000, 23-24 March). *Lisbon European Council: Presidency Conclusions*. https://www.europarl.europa.eu/summits/lis1_en.htm

якому вільно циркулюють дослідники, наукові знання та технології задля підвищення конкурентоспроможності, в тому числі у промисловості, сприяючи всій дослідницькій діяльності (*Consolidated version of the Treaty on European Union, 2012*)[10].

Формат ЄДП збагачувався трьома новими принципами, які були сформульовані у Зеленій книзі «Європейський дослідницький простір: нові перспективи» (2007):

– вкорінення європейської дослідницької політики в європейському суспільстві;
– баланс між конкуренцією і співпрацею;
– вигода від розмаїття в Європі (The European Research Area (ERA)…, 2007)[11].

Започаткований Європейською Комісією у 2008 році «Люблянський процес» був покликаний інтенсифікувати імплементацію ЄДП. Розбудова ЄДП синхронізувалася з Лісабонським процесом побудови економіки знань, що ґрунтується на «знаннєвому трикутнику» з досліджень, інновацій та освіти як рушіїв конкурентоспроможності та якості життя. У вимірі Лісабонської стратегії ЄДП асоціювався з такими параметрами, як:

– вільний рух знань («п'ята свобода») з відмінною підготовкою та привабливими кар'єрними перспективами для дослідників, які вільно пересуваються та взаємодіють по всій Європі;

– сучасні університети та дослідницькі організації, що розвивають конкурентоспроможні на глобальному рівні полюси і мережі для забезпечення якісної науки і технологій в Європі з оптимальним поєднанням спеціалізації та розмаїття;

– сприятливі умови для всіх учасників дослідницької діяльності та приватного сектору, включаючи малі і середні підприємства, для інвестування в дослідження та використання їх результатів, доступ до дослідницької інфраструктури світового рівня в рамках

[10] Consolidated version of the Treaty on European Union. (2012). EUR-Lex, Publications Office. https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex-%3A12012M%2FTXT

[11] *The European Research Area (ERA): new perspectives*. (2007). EUR-Lex, Publications Office. https://eur-lex.europa.eu/EN/legal-content/summary/the-european-research-area-era-new-perspectives.html

відкритих і добре скоординованих дослідницьких програмах, обмін знаннями та їх використання у різних секторах, розвиток зв'язків і скоординованої співпраці з партнерами за межами Європи;

– вигоди для громадян від внеску широкомасштабних науково-дослідницьких зусиль у розв'язання основних суспільних проблем (European Council, 2008)[12].

У Висновках Ради від 1-2 грудня 2008 року було презентовано консолідоване бачення ЄДП як простору, в якому забезпечується вільний рух знань. «До 2020 року усі гравці повною мірою скористаються «п'ятою свободою» в рамках ЄДП: вільним рухом дослідників, знань і технологій. ЄДП забезпечуватиме привабливі умови та ефективне й результативне управління для проведення досліджень та інвестування в наукомісткі сектори в Європі. ЄДП створить значну додану вартість, сприяючи здоровій науковій конкуренції на загальноєвропейському рівні, забезпечуючи при цьому належний рівень співпраці та координації. ЄДП реагуватиме на потреби та амбіції громадян і ефективно сприятиме сталому розвитку та конкурентоспроможності Європи», йдеться у документі (European Council, 2009)[13].

«Наступницею» Лісабонського порядку денного стала Стратегія «Європа 2020», яка визначила суспільно-економічні орієнтири розвитку ЄС на 2010 – 2020 роки. Стратегією започатковувалася флагманська ініціатива «Інноваційний Союз», де визначалося завдання завершити створення ЄДП до 2014 року (European Commission, 2010)[14]. Завершення позиціонувалося у Повідомленні Комісії до Європейського Парламенту, Раді, Європейському Соціально-економічному Комітету та Комітету регіонів «Посилене партнерство Європейського дослідницького простору задля досконалості та зростання» ((2012) як реалізація «п'ятої свободи»,

[12] European Council. (2008, 3 June*). Council Conclusions on The Launch of the "Ljubljana Process" - Towards Full Realisation of ERA*. https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST%2010231%202008%20INIT/EN/pdf

[13] European Council. (2009, 31 January). *Council Conclusions on the Definition of a "2020 Vision for the European Research Area"*. https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST%2016767%202008%20INIT/EN/pdf

[14] European Commission. (2010). *Communication from the Commission. Europe 2020: A Strategy for Smart, Sustainable and Inclusive Growth*. http://bitly.ws/Q7sH

яка означає вільне переміщення дослідників та наукових знань, у тому числі за допомогою цифрових засобів. **ЄДП визначався як єдиний дослідницький простір, відкритий для світу на основі внутрішнього ринку, в якому вільно циркулюють дослідники, наукові знання і технології, і за допомогою якого Союз та його держави-члени зміцнюють свою науково-технічну базу, конкурентоспроможність і здатність колективно вирішувати великі виклики.** У документі визначено такі пріоритети для спільної дослідницької політики ЄС і ЄДП:

– більш ефективні національні дослідницькі системи;
– оптимальна транснаціональна співпраця і конкуренція;
– відкритий ринок праці для дослідників;
– гендерна рівність та гендерний мейнстримінг у дослідженнях;
– оптимальне розповсюдження, доступ до наукових знань та їх трансляція, в тому числі через цифровий ЄДП;
– міжнародна співпраця (European Commission, 2012a)[15].

Результати упровадження цих пріоритетів зафіксовано у моніторингових звітах (2013, 2014, 2016) про прогрес розбудови ЄДП. Звіт за 2018 рік «Європейський дослідницький простір: просування разом до Європи досліджень та інновацій» засвідчив разом з тим уповільнення його впровадження (European Commission, 2019)[16].

Зокрема, серед викликів називалися:

– недостатній рівень інвестицій ЄС у дослідницьку галузь – у 2018 році вони становили 2,19% від ВВП, що не відповідало цільовому показнику 3%. Інвестиції бізнесу у дослідницьку галузь в ЄС (1,45% від ВВП) були нижчими, ніж у конкурентів: у Південній Кореї цей показник становив 3,64%, в Японії – 2,59%, у США – 2,05%, у Китаї – 1,69%;
– відставання ЄС у впровадженні результатів досліджень і розробок в економіку, передусім у галузях упровадження науково-до-

[15] European Commission. (2012a). *Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions: A Reinforced European Research Area Partnership for Excellence and Growth*. https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52012DC0392

[16] European Commission. (2019). *ERA Progress Report 2018: The European Research Area: Advancing Together the Europe of Research and Innovation*. Publications Office. https://data.europa.eu/doi/10.2777/118067

слідних і дослідно-конструкторських рішень та поширення інновацій через трансфер знань та державно-приватне партнерство;

– відставання (у відносному вираженні) ЄС від США за кількістю наукових публікацій з високим впливом та відсутність прогресу з 2012 року у порівнянні з Китаєм;

– повільний прогрес у досягненні гендерної рівності у науково-дослідній сфері: жінки у секторі вищої освіти обіймали лише 24% топових посад (European Commission, 2020a)[17].

Відповіддю стало ініціювання Радою ЄС та Європейською Комісією у 2018 році оновлення ЄДП. Процес розбудови ЄДП до його оновлення структуровано Європейською Комісією у три етапи (табл. 1) (European Commission, 2020b)[18].

Таблиця 1

Етапи розбудови ЄДП впродовж 2000 – 2020 років

Назва	Фокус	Пріоритети	Досягнення
Етап 1. Більше згуртованості, менше фрагментації (2000 – 2007)	Краща організація досліджень в Європі шляхом вирішення проблем фрагментації, ізоляції та роз'єднаності національних дослідницьких систем, і відсутності координації політики між державами-членами та ЄС	– масштабні дослідницькі інфраструктури; – узгоджене здійснення національної та європейської дослідницької діяльності; – мобільні людські ресурси; – згуртованість; – привабливість європейської системи досліджень та інновацій; – спільні соціальні та етичні цінності	FP6 (6 Рамкова програма досліджень ЄС, 2002); ERA-NET (інструмент посилення координації національних та регіональних дослідницьких програм); EURAXESS (платформа для дослідників, підприємців, університетів і бізнесу для взаємодії); Європейська хартія дослідників; Кодекс поведінки для найму дослідників

[17] European Commission. (2020a). *Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions: A New Era for Research and Innovation*. https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=COM%3A2020%3A628%3AFIN

[18] European Commission. (2020b). *History of the European Research Area*. https://bitly.ws/3iaYx

Назва	Фокус	Пріоритети	Досягнення
Етап 2. П'ята свобода стає реальністю (2007 – 2012)	Зміцнення партнерства між Комісією та державами-членами та позиціонування знання як п'ятої свободи	– дослідницька мобільність на всіх рівнях, – інфраструктура світового рівня, – ефективні науково-дослідні установи, які формують кластери та беруть участь у державно-приватному партнерстві; – ефективний обмін знаннями, – добре скоординовані дослідницькі програми; – пріоритети через спільне програмування та відкритість ЄДП світу	Люблянський процес; Бачення ЄДП 2020; Лундська декларація; Кодекс практики для університетів та інших державних дослідницьких організацій; Європейське партнерство для дослідників; Стратегічна європейська рамка міжнародного науково-технічного співробітництва; Правова рамка для ERIC (Європейського консорціуму дослідницької інфраструктури; договірне визнання ЄДП через Статтю 179 Лісабонського договору
Етап 3. Зміцнення партнерства між Комісією, державами-членами та зацікавленими сторонами (2012 – 2020)	Створення реального єдиного ринку для знань, досліджень та інновацій	– більш ефективні національні дослідницькі системи; – оптимальна транснаціональна співпраця та конкуренція; – відкритий ринок праці для дослідників; – гендерна рівність та гендерний мейнстрімінг; – оптимальна циркуляція, доступ та трансфер наукових знань; – міжнародна співпраця	Дорожня карта ЄДП 2015 та ЄДП національні плани дій на 2015-2020 роки

III. Новий європейський дослідницький простір

У 2020 р. в умовах нових глобальних викликів (пандемія COVID-19) та технологічного прогресу (перехід на зелені і цифрові технології) було проголошено про започаткування оновленого ЄДП. У Повідомленні Комісії Європейському Парламенту, Раді, Європейському соціально-економічному комітету та Комітету регіонів «Новий Європейський дослідницький простір для дослідження та інновацій» (2020) визначено чотири стратегічні пріоритети, що окреслюють формат нового ЄДП:

– пріоритезація інвестицій та реформ: прискорення «зеленої» та цифрової трансформації та підвищення конкурентоспроможності, а також швидкості та глибини відновлення. Принцип досконалості, що означає, що фінансування отримують найкращі дослідники з найкращими ідеями, залишається наріжним каменем для всіх інвестицій в рамках ЄДП;

– покращення доступу до досконалості: до більшої досконалості та ефективніших систем досліджень і розробок по всьому ЄС, де найкращі практики швидше поширюються по всій Європі. Заохочуються і підтримуються держави-члени, які бажають підвищити ефективність своєї системи досліджень і розробок, просуваючись до досконалості та спираючись на спеціальні заходи програми «Горизонт Європа» та додаткові інструменти зі стратегіями розумної спеціалізації в рамках Політики згуртованості;

– упровадження результатів досліджень і розробок в економіку: політика у сфері досліджень та інновацій спрямовуватиметься на підвищення стійкості та конкурентоспроможності економік і суспільств держав ЄС. Це означає забезпечення конкурентного лідерства Європи у глобальній гонці за технологіями, одночасно покращуючи середовища для інвестицій у дослідження і розробки, впровадження нових технологій та підвищення рівня використання та оприлюднення (visibility) результатів досліджень в економіці та суспільстві в цілому;

– поглиблення ЄДП: подальший прогрес у сфері вільного обігу знань в рамках модернізованої, ефективної та результативної системи досліджень та інновацій, зокрема, шляхом переходу від

підходу координації до глибшої інтеграції між національними політиками. ЄДП продовжуватиме сприяти створенню належних рамкових умов та інклюзії, допомагати розвивати навички, необхідні дослідникам для досягнення високих наукових результатів, та об'єднуватиме всіх учасників в Європі, в тому числі у сфері освіти, навчання та ринку праці (European Commission, 2020a)[19].

З метою ефективної розбудови нового ЄДП було прийнято рамкові документи, які покликані гармонізувати національні ініціативи у галузі досліджень. Одним з документів є Пакт з досліджень та інновацій в Європі (2021), що встановлює узгоджені цінності та принципи, а також визначає сфери, в яких держави-члени спільно розроблятимуть пріоритетні заходи, забезпечуючи реалізацію нового ЄДП (табл. 2) (European Council, 2021[20]; European Commission, 2022)[21]

Таблиця 2

Цінності і принципи для досліджень та інновацій, визначені у Пакті з досліджень та інновацій в Європі (2021)

Назва та складові		
Підтримувати цінності	***Працювати краще***	***Працювати разом***
Етика та доброчесність досліджень та інновацій	Вільний рух дослідників, знань і технологій	Координація, узгодженість, відданість
Свобода наукових досліджень	Прагнення до досконалості	Глобальне охоплення
Гендерна рівність та рівні можливості для всіх	Створення цінності та соціальний і економічний вплив	Інклюзія
		Соціальна відповідальність

[19] European Commission. (2020a). *Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions: A New Era for Research and Innovation*. https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=COM%3A2020%3A628%3AFIN

[20] European Council. (2021, 26 November). *Council Recommendation (EU) 2021/2122 of 26 November 2021 on a Pact for Research and Innovation in Europe*. https://bitly.ws/3iaYF

[21] European Commission. (2022). *A pact for research and innovation in Europe*. Publications Office. https://data.europa.eu/doi/10.2777/56361

Також у документі визначено пріоритетні напрями розбудови ЄДП, які позиціонуються як набір політик, спрямованих на створення справжнього єдиного європейського ринку досліджень та інновацій. Акцентовано їх узгодження з цінностями і принципами з метою забезпечення стабільної довгострокової основи для спільного порядку денного політики ЄДП (табл. 3).

Таблиця 3

Пріоритетні напрями розбудови нового ЄДП, визначені у Пакті з досліджень та інновацій в Європі (2021)

Напрям	Складова
Поглиблення внутрішнього ринку знань, який реально функціонує	Відкрита наука
	Дослідницькі інфраструктури
	Гендерна рівність, рівні можливості для всіх та інклюзія
	Кар'єра та мобільність дослідників, система оцінювання та винагороди за наукову діяльність
	Оцінювання знань
	Наукове лідерство
	Глобальна участь
Спільне вирішення проблем «зеленого» переходу, цифрової трансформації та інших викликів що мають вплив на суспільство, та посилення участі суспільства в ЄДП	Дії ЄДП на основі викликів
	Синергія з освітою та Порядком денним ЄС у сфері навичок
	Синергія з галузевими політиками та промисловою політикою з метою стимулювання інноваційних екосистем
	Активне залучення громадян та суспільства до досліджень та інновацій
Розширення доступу до передового досвіду в галузі досліджень та інновацій та посилення взаємозв'язків між інноваційними екосистемами по всьому ЄС	Більше інвестицій та реформ у країнах і регіонах з нижчими показниками продуктивності досліджень та інновацій
	Синергія між союзними, національними та регіональними програмами фінансування
	Посилення зв'язків та інтеграція на основі досконалості науково-дослідних організацій з країн з нижчими показниками продуктивності у сфері досліджень та інновацій
Просування узгоджених інвестицій та реформ у сфері досліджень та інновацій	Підтримка у визначенні пріоритетів та забезпеченні довгострокових інвестицій в дослідження та інновації та політичних реформ
	Координація інвестицій в дослідження та інновації

Іншим рамковим документом є Політичний порядок денний ЄДП, який визначає дії на період 2022-2024 рр., спрямовані на сприяння реалізації пріоритетних напрямів, що визначені у Пакті з досліджень та інновацій в Європі.

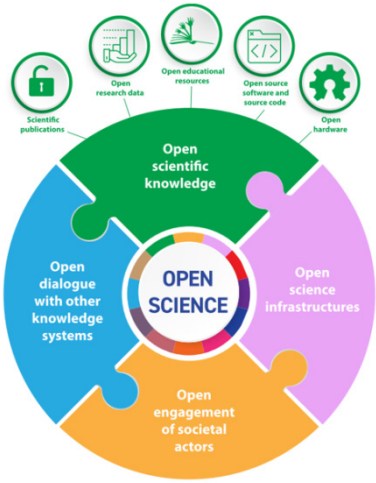

Політичний порядок денний визначає такі двадцять конкретних заходів:

– сприяти розвитку відкритої науки, в тому числі засобами Європейської хмари відкритої науки;

– розробити законодавчу базу ЄС щодо авторських прав і даних для досліджень;

– реформувати систему оцінювання досліджень, дослідників та установ;

– сприяти просуванню привабливої наукової кар'єри, циркуляції талантів і мобільності;

– сприяти гендерній рівності та посиленню інклюзії;

– захист академічної свободи в Європі;

– оновити Керівні принципи ЄС для кращої оцінки знань;

– зміцнювати дослідницькі інфраструктури;

– сприяти міжнародному співробітництву;

– зробити дослідницькі та інноваційні місії і партнерства ЄС ключовими учасниками ЄДП;

– ЄДП для зеленої трансформації;

– прискорити зелений/цифровий перехід ключових промислових екосистем Європи;

– розширювати можливості закладів вищої освіти;

– наблизити науку до громадян;

– розбудовувати дослідницькі та інноваційні екосистеми для підвищення досконалості та конкурентоспроможності;

– покращити доступ до передового досвіду на всій території ЄС;

– посилити стратегічний потенціал державних науково-дослідних установ;

– підтримувати розвиток національних процесів країн ЄС для впровадження ЄДП;

– створити систему моніторингу ЄДП;

– підтримувати інвестиції та реформи у сфері досліджень та інновацій (European Commission, 2021)[22].

Оновлений ЄДП є наступною сходинкою на шляху реструктуризації європейського дослідницького ландшафту. **Рух від подолання фрагментації національних дослідницьких систем й посилення політичної координації між державами-членами та ЄС (2000-2007), до вільного руху знань як «п'ятої свободи» (2007-2012), до формування спільного ринку знань, досліджень та інновацій (2012-2020) та до створення, починаючи з 2020 року, цілісної системи наукових ресурсів, є відповіддю на динамічні запити на ефективний науково-технологічний потенціал в рамках побудови економіки знань.**

З метою популяризації ЄДП у січні 2024 року запущено Платформу політики Європейського дослідницького простору – спеціалізованого «єдиного вікна», який покликаний надавати огляд поточної політики Європейської Комісії з розбудови ЄДП.

На Платформу покладено завдання слугувати простором, в якому викладено інформацію щодо

- досягнень ЄДП,
- функціонування складових моніторингу ЄДП, який охоплює інтерактивні графіки, які демонструють прогрес у реалізації пріоритетів ЄДП у звітах ERA Scoreboard та ERA Dashboard,
- міститься загальнодоступне сховище ключових документів ЄДП.

[22] European Commission. (2021). *European Research Area Policy Agenda – Overview of actions for the period 2022-2024*. https://research-and-innovation.ec.europa.eu/system/files/2021-11/ec_rtd_era-policy-agenda-2021.pdf

У блоці *«ERA Priorities for Joint Action»* представлено рекомендацію Ради (ЄС) 2021/2122 від 26.11.2021 р. про Пакт з досліджень та інновацій в Європі. Він визначає ключові спільно узгоджені цінності та принципи, що лежать в основі ЄДП, а також сфери, в яких країни ЄС розроблятимуть пріоритетні заходи. Пакт включає в себе свободу наукових досліджень, розвиток національних економік і суспільств, гендерну рівність, відкритий доступ до наукових публікацій, кращі кар'єрні перспективи для дослідників. Мета – заохотити країни ЄС підтвердити свою відданість цим принципам і цінностям та інтегрувати їх у національну політику у сфері досліджень і розробок.

У блоці «*ERA Actions*» представлено Політичний порядок денний ЄДП, що визначає добровільні дії ЄДП на період 2022-2024 рр., спрямовані на сприяння пріоритетним напрямам, визначеним у Рекомендації Ради щодо Пакту з досліджень та інновацій в Європі. Це перший крок до комплексного вирішення пріоритетних напрямків, визначених у Пакті. Наступні редакції Політичного порядку денного ЄДП будуть доповнювати ці дії в довгостроковій перспективі. Перелік заходів ґрунтується на ініціативі Європейської Комісії «Новий ЄДП для досліджень та інновацій» (2020) та висновках Ради ЄС щодо «Нового європейського дослідницького простору» (2020). Він також враховує висновки Ради щодо «Поглиблення ЄДП: Забезпечення дослідників привабливими та сталими кар'єрами і умовами праці та перетворення циркуляції мізків на реальність» (2021) та «Глобальний підхід до досліджень та інновацій» (2021). Розробка цього переліку ґрунтувалася на дебатах, проведених у рамках Форуму ЄДП для перехідного періоду, експертної групи Комісії, яка протягом 2021 р. сприяла інтенсивному процесу спільної дискусії між Комісією та державами-членами, асоційованими країнами, іншими органами ЄС та зацікавленими сторонами у сфері досліджень та інновацій.

У блоці «*ERA Monitoring*» представлено всебічний огляд прогресу в досягненні пріоритетів ЄДП в 46 країнах за допомогою переліку з 18 індикаторів. Кожен індикатор відображає одну з 16 пріоритетних сфер для спільних дій, визначених у Пакті про наукові дослідження та інновації в Європі. Два додаткові індикатори (Індикатор №1 та Індикатор №2) вимірюють прогрес у європейській системі НДДКР у більш загальному плані. У блоці містяться звіти ЄДП про виконану роботу за 2013, 2014, 2016, 2018 рр. Звіт за 2023 р. є 5-им на рівні ЄС 18-місячним оглядом прогресу в пріоритетних сферах спільних дій ЄДП, викладених у Пакті з досліджень та інновацій, та реалізації Політичного порядку денного ЄДП. Він є частиною нового Механізму моніторингу ЄДП, який також включає Політичну платформу ЄДП з Інформаційною панеллю та Табло ЄДП, а також звіти на рівні країн. У контексті оновлення ERA з 2021 року, моніторинг дозволяє формувати політику на основі фактичних даних. Цей звіт є першим у своєму роді і слугуватиме відправною точкою для оцінки майбутнього прогресу на рівні ЄС.

IV. Європейський дослідницький простір як складова стратегії соціально-економічного розвитку ЄС

Лісабонська стратегія розвитку[23]

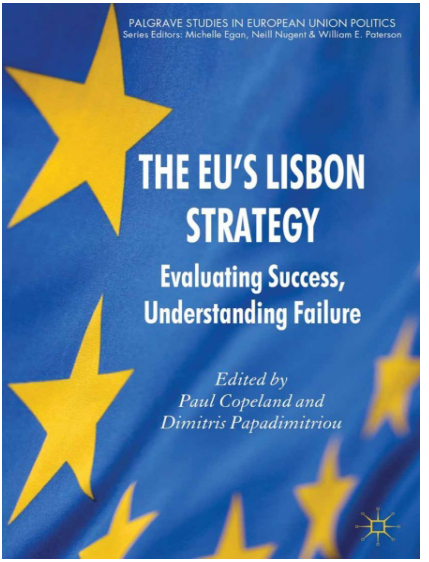

ЄДП було започатковано в процесі реалізації Лісабонської стратегії розвитку. Лісабонська стратегія розвитку, також відома як Лісабонський порядок денний або Лісабонський процес – це план дій з розвитку економіки ЄС на період з 2000 по 2010 рік.

Метою Стратегії було проголошено перетворення ЄС на найбільш конкурентоспроможну і динамічну економіку, базовану на знаннях, здатну до сталого економічного зростання з більшою кількістю і якістю робочих місць та більшою соціальною згуртованістю. План був затверджений Європейською Радою в Лісабоні у березні 2000 року.

Концепт Лісабонської стратегії економічного, соціального та екологічного оновлення і сталого розвитку ЄС ґрунтувався на таких ідеях, як:

– інновації як двигун економічних змін;
– економіка, що навчається;
– соціальне та екологічне оновлення.

Країнам-членам ЄС не вдалося повною мірою досягти задекларованих цілей. Основна причина – це необов'язковість її виконання на національному рівні.

Офіційна оцінка Лісабонської стратегії відбулася у березні 2010 р. на Європейському саміті, де також була затверджена Стратегія «Європа 2020»[24].

[23] Англ. – Lisbon Strategy

[24] Англ. – Europe 2020

Європа 2020

«Європа 2020» є стратегією соціально-економічного розвитку ЄС на період 2010 – 2020 рр. «Європа 2020» спрямовувалася на «розумне, стійке, інклюзивне зростання» з більшою координацією національної та європейської політики.

У Стратегії «Європа 2020» було визначено п'ять головних цілей, які ЄС мав досягти для стимулювання зростання та зайнятості:

– підвищити рівень зайнятості населення у віці 20-64;

– досягти цільового показника інвестування 3% ВВП у науково-дослідні та дослідно-конструкторські роботи, зокрема, шляхом покращення умов для інвестицій приватного сектору, а також розробити новий індикатор для відстеження інновацій;

– цілі 20-20-20 (скоротити викиди парникових газів на 20-30%, збільшити частку відновлюваних джерел енергії у кінцевому енергоспоживанні до 20%, досягти підвищення енергоефективності на 20%);

– зменшити частку тих, хто рано залишає школу, до 10% з 15%, збільшити частку населення у віці 30-34 з вищою освітою з 31% до 40%;

– зменшити кількість європейців, які живуть за національною межею бідності, на 25%, що дозволило б вивести з бідності 20 мільйонів людей.

Вони, відповідно, були деталізовані сімома флагманськими ініціативами:

– *інноваційний союз*: покращити рамкові умови та доступ до фінансування для досліджень та інновацій з метою зміцнення інноваційного ланцюга та підвищення рівня інвестицій в ЄС;

– *молодь в русі*: підвищення ефективності освітніх систем та посилення міжнародної привабливості європейської вищої освіти;

– *цифровий порядок денний для Європи*: прискорити розгортання високошвидкісного Інтернету і скористатися перевагами Єдиного цифрового ринку для домогосподарств і компаній;

– *ресурсоефективна Європа*: допомогти відокремити економічне зростання від використання ресурсів шляхом декарбонізації економіки, збільшення використання відновлюваних джерел, модернізації транспортного сектору та сприяння ефективному використанню енергії;

– *промислова політика для епохи глобалізації*: покращення бізнес-середовища та підтримка розвитку потужної і стійкої промислової бази, здатної конкурувати на глобальному рівні;

– *порядок денний для нових навичок і робочих місць*: модернізувати ринки праці шляхом сприяння мобільності робочої сили й розвитку навичок впродовж усього життєвого циклу з метою збільшення трудової участі та кращого узгодження попиту і пропозиції на робочу силу;

– *європейська платформа проти бідності*: забезпечити соціальну та територіальну згуртованість, щоб вигоди від зростання та робочих місць були широко поширені, а люди, які відчувають бідність та соціальну ізоляцію, мали можливість жити в гідних умовах та брати активну участь у житті суспільства.

Рамкова програма «Горизонт 2020» з бюджетом 80 мільярдів євро на 2014-2020 роки стала одним з інструментів реалізації стратегії «Європа 2020».

Виконання стратегії «Європа 2020» стало успішнішим у порівнянні з Лісабонською стратегією.

Порівняльний аналіз Лісабонської стратегії та Стратегії «Європа 2020» свідчить про наступність цільових орієнтирів та стійку орієнтацію на інновації як основу конкурентоспроможності ЄС.

Порівняння стратегічної мети обох програм засвідчує, що початково це було створення найбільш динамічної та конкурен-

тоспроможної економіки в світі, базованої на знаннях і здатної до сталого зростання через підвищення зайнятості, соціальної згуртованості та збереження навколишнього середовища, яка з часом реалізації Лісабонської стратегії перефокусувалася на економічне зростання та зайнятість. Мета Стратегії «Європа 2020» була переглянута з акцентом на забезпечення економічного зростання, базованого на засадах розумності, сталості та інклюзивності.

Окрім цього «Європа 2020» вже не обмежувалася виключно країнами-членами ЄС. Глобалізаційні виклики підштовхнули європейських політиків розширити географію Стратегії таким чином, щоб вона слугувала орієнтиром для держав-кандидатів і сусідів ЄС, в тому числі і для України, для вибудовування власної політики, ґрунтуючись на запропонованих Європою цілях і завданнях.

Досвід реалізації обох стратегій свідчить про те, що їх успіх залежить від політичної волі та узгодженості дій не лише інститутів ЄС, але і національної влади. А наскрізною метою лишається створення економіки, базованої на знаннях, що у тому числі покликано забезпечити імплементацію Рамкових програм з наукових досліджень та технологічного розвитку.

V. Рамкові програми з наукових досліджень та технологічного розвитку

Рамкові програми з наукових досліджень та технологічного розвитку – це програми фінансування, які імплементує ЄС з метою підтримки та заохочення досліджень в ЄДП.

> Термін «Рамкова програма» позначає комплексну єдину систему фінансування Європейською Комісією (урядом ЄС) скоординованих загальноєвропейських актуальних наукових досліджень у межах певного періоду (рамок), був рекомендований для застосування і затверджений на Римській зустрічі на вищому рівні провідних європейських країн у 1983 р. «Рамкова програма» – це основний інструмент ЄС у фінансуванні науково-дослідних робіт, як передбачено Угодою про утворення Європейського Співтовариства (частина 3, параграф XVIII, стаття 166, стор.114. Брюссель, Бельгія, 1984 р.)

«Горизонт 2020»[25]

Горизонт 2020 – рамкова програма ЄС з фінансування досліджень та інновацій на 2014-2020 роки з бюджетом майже 80 мільярдів євро.

«Горизонт Європа»

«Горизонт Європа»[26] – рамкова 7-річна програма ЄС з фінансування досліджень та інновацій на 2021-2027 роки вартістю 95,5 мільярдів євро.

Фінансування виділяється за наступними напрямами досліджень:

[25] Англ. – “Horizon 2020”

[26] Англ. – “Horizon Europe”

«Горизонт Європа» доповнюватиме національне та регіональне фінансування у сфері досліджень та інновацій.

ЄДП та «Горизонт Європа» мають на меті підтримати дослідження на інновації в Європі та зміцнити її потенціал

3% від загального бюджету Програми «Горизонт Європа» використовується для розширення участі та зміцнення ЄДП

Нове бачення програми «Горизонт Європа»:

– стале, справедливе та процвітаюче майбутнє для людей і планети на основі європейських цінностей.
– боротьба зі зміною клімату (цільовий бюджет 35%).
– підтримка у досягненні Цілей сталого розвитку.
– підвищення конкурентоспроможності та зростання ЄС.

Горизонт 2020 (HORIZON 2020 або H2020) — це найбільша рамкова програма Європейського Союзу з фінансування науки та інновацій з загальним бюджетом близько 80 млрд. євро, розрахована на 2014 – 2020 рр.

Розробники Програми «Горизонт Європа» переконані, що держави-члени ЄС, асоційовані члени та країни-партнери можуть зробити більше для того, щоб перетворити європейський регіон на лідера у сфері інновацій та підприємництва. Наразі, ЄС має лише 1,3% бізнес-інвестицій у дослідження та розробки. У той час як у США частка приватних бізнес-інвестицій складає 2%, в Японії – 2,6%, а у Південній Кореї – 3,3%.

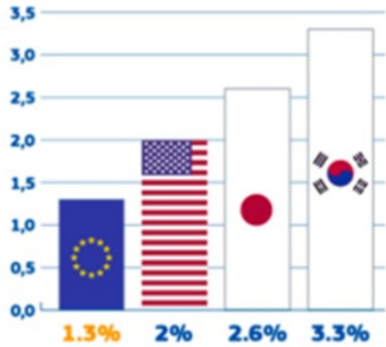

Основна ідея програми «Горизонт Європа» – «Наші знання та навички – це наші головні ресурси»:

– 1% населення світу;
– 20% світових досліджень і розробок;
– 1/3 усіх якісних наукових публікацій.

Структура програми «Горизонт Європи» передбачає три основні напрями досліджень.

Вивчені уроки з оцінювання програми «Горизонт 2020» дозволили запровадити ключові нововведення до нової програми ЄС «Горизонт Європа».

Ключові нововведення «Горизонт Європа» у порівнянні з «Горизонт 2020»:

– Європейська інноваційна рада;
– Місія «Дослідження та інновації»;
– Розширені можливості для міжнародного співробітництва;
– Політика відкритої науки;
– Новий підхід до партнерства;
– Сприяння поширенню передового досвіду.

European Innovation Council

Європейська інноваційна рада

- це підтримка інновацій з проривним та підривним характером і масштабом потенціалу, які є занадто ризикованими для приватних інвесторів (70% бюджету призначено для малого та середнього підприємства):
- *допомога інноваторам у створенні ринків майбутнього, маштабуванні своїх компаній та залученні приватного фінансування;*
- *орієнтація на інновації, прийняття ризиків, гнучкий, проактивний менеджмент і подальші дії.*

Місія «Дослідження та інновації»

- це комплекс заходів у різних галузях, спрямованих на досягнення сміливої, виваженої та зрозумілої мети у встановлені терміни, з впливом на суспільство та формування політики, а також актуальності для значної частини європейського населення та широкого кола європейських громадян.

Розширені можливості для міжнародного співробітництва

- спільне вирішення глобальних суспільних викликів;
- доступ до найкращих світових талантів, досвіду та ресурсів;
- збільшення попиту та пропозиції на інноваційні рішення;
- участь третіх країн з високим потенціалом у сфері науки, технологій та інновацій;
- інтенсифікація цілеспрямованих дій (флагманські ініціативи спільні заходи тощо).

Політика відкритої науки

- це краще поширення та використання результатів досліджень та інновацій, а також підтримка активного залучення громадськості.
- обов'язковий відкритий доступ до публікацій: авторам повинні гарантуватися відповідні права інтелектуальної власності, щоб вони могли дотримуватися вимог відкритого доступу.
- забезпечення відкритого доступу до дослідницьких даних: повинно узгоджуватися з принципом «настільки відкрито, наскільки це можливо, настільки закрито, наскільки це необхідно», а також відповідати Відкритим науковим даним (Open Research Data) та Плану управління даними FAIR (Findable, Accessible, Interoperable, Re-usable) (Mandatory Data Management Plan for FAIR) – легко знайти, доступно, сумісно багаторазові у використанні.
- підтримка навичок дослідників та системи винагород для відкритої науки.
- використання Європейської хмари відкритої науки.

Новий підхід до європейського партнерства – нове покоління цілеспрямованих та більш амбітних партнерських відносин на підтримку узгоджених цілей політики ЄС.

Ключові особливості:
– Проста архітектура та інструментарій.
– Послідовний підхід до життєвого циклу.
– Стратегічна орієнтація.
– Розширення участі / поширення передового досвіду:
– Сприяти розширенню участі у дослідженнях.
– Сприяти налагодженню спільних зв’язків.
– Сприяти зменшенню розриву в дослідженнях і розробках.

Додаткові переваги від програми «Горизонт Європа»

VI. Дослідники в Європейському дослідницькому просторі

Мобільність дослідників визначено одним зі стовпів ЄДП, тому затвердження Європейською Комісією у 2005 р. Рекомендації[27] про Європейську хартію дослідників[28] та Кодексу поведінки при наймі дослідників[29] покликано забезпечити дослідникам з усього світу однакові права та обов'язки на території ЄС.

> *Дослідник* трактується у Хартії з посиланням на Frascati group як професіонал, який займається розробкою або створенням нових знань, продуктів, процесів, методів і систем, а також управлінням відповідними проєктами.

Довідково

Фраскатійська група[30] – це міжнародна організація, яка спеціалізується на розробці та встановленні стандартів для збору та аналізу даних, пов'язаних з науковими дослідженнями та розробками. Ця група була створена з метою поліпшення порівняльної інформації про діяльність у галузі наукових досліджень і розробок (НДР) між різними країнами.

Frascati Group покликана сприяти розвитку міжнародних стандартів у галузі НДР та допомагає зрозуміти, як ведеться діяльність у цій області в різних країнах, що є важливим для порівняння та оцінки рівня інноваційної та науково-дослідницької діяльності.

[27] European Commission. (2005). *Commission Recommendation of 11 March 2005 on the European Charter for Researchers and on a Code of Conduct for the Recruitment of Researchers* (Text with EEA relevance). https://eur-lex.europa.eu/eli/reco/2005/251/oj

[28] Англ. – Charter for Researchers

[29] Англ. – The Code of Conduct for the Recruitment of Researchers

[30] Англ. – Frascati Group

Основні завдання Frascati Group включають:

- *розробку методології і стандартів для класифікації та вимірювання діяльності у галузі НДР;*
- *забезпечення співпраці між країнами та організаціями для покращення статистичної інформації про НДР;*
- *упровадження засобів для оцінки впливу НДР на науковий, технологічний та економічний розвиток;*
- *забезпечення надійної та порівнюваної інформації для прийняття рішень у галузі політики щодо наукових досліджень.*

Довідник Фраскаті[31] – це офіційний документ, розроблений Фраскатійською групою при Організації з економічного співробітництва і розвитку. Довідник встановлює стандарти і методологію для збору та аналізу даних, пов'язаних з науковими дослідженнями та розробками. Він призначений для використання державами, організаціями та дослідницькими установами для стандартизації та порівняння даних про наукові дослідження.

Основні питання, які вирішує Довідник Фраскаті, охоплюють:

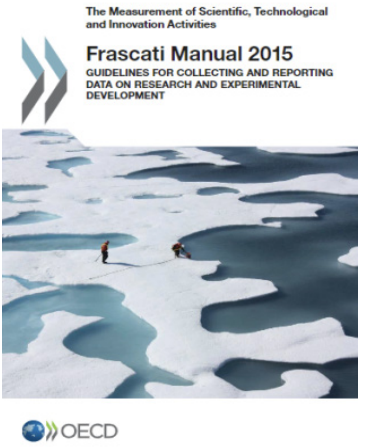

- класифікація діяльності: Визначення та класифікація типів діяльності у галузі НДР. Довідник містить структурований список груп діяльності та підгруп, які використовуються для категоризації наукових досліджень та розробок;
- вимірювання ресурсів: Визначення методів для вимірювання фінансових та людських ресурсів, які витрачаються на НДР;
- оцінка впливу: Методи оцінки впливу наукових досліджень та розробок на суспільство, економіку та технологічний прогрес;
- порівняння даних: Забезпечення можливості порівнювати дані про НДР між різними країнами та організаціями.

Довідник Фраскаті є важливим інструментом для оцінки та аналізу науково-дослідницької діяльності і інновацій, і він допомагає забезпечити стандартизований підхід до збору та подання даних в цій області.

[31] Англ. – Frascati Manual

Європейська хартія дослідників

Мета Хартії – забезпечити ефективну систему відносин між дослідниками та роботодавцями й організаціями, що фінансують дослідників, яка б сприяла успішній діяльності з вироблення, трансферу, обміну й поширення знань та технологічних розробок і стимулювала кар'єрний розвиток дослідників. Хартія визначає цінність усіх форм мобільності як засобу розширення можливостей для професійного розвитку дослідників.

У Хартії обґрунтовано загальні принципі та вимоги до дослідників.

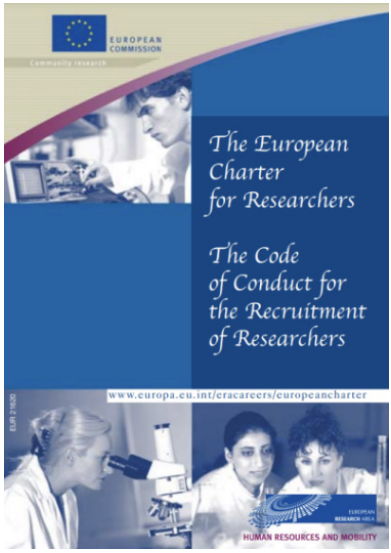

Загальні принципи та вимоги, що застосовуються до дослідників

▪ *Свобода наукових досліджень*

Дослідники повинні спрямовувати свої дослідження на благо людства і розширення меж наукових знань, користуючись при цьому свободою думки і вираження поглядів, а також свободою визначати методи вирішення проблем відповідно до визнаних етичних принципів і практик. Однак дослідники повинні визнавати обмеження цієї свободи, які можуть виникнути в результаті конкретних обставин дослідження (включаючи нагляд/керівництво/управління) або операційних обмежень, наприклад, з бюджетних або інфраструктурних причин, або, особливо в промисловому секторі, з причин захисту інтелектуальної власності. Такі обмеження, однак, не повинні суперечити визнаним етичним принципам і практикам, яких повинні дотримуватися дослідники.

▪ *Етичні принципи*

Дослідники повинні дотримуватися визнаних етичних практик і фундаментальних етичних принципів, що відповідають їхній дисципліні (дисциплінам), а також етичних стандартів, задокументо-

ваних у різних національних, галузевих або інституційних етичних кодексах.

▪ *Професійна відповідальність*

Дослідники повинні докладати всіх зусиль для того, щоб їхні дослідження були актуальними для суспільства і не дублювали дослідження, проведені раніше в інших місцях. Вони повинні уникати плагіату в будь-якому вигляді і дотримуватися принципу інтелектуальної власності та спільного володіння даними у випадку досліджень, проведених у співпраці з науковим керівником (керівниками) та/або іншими дослідниками. Необхідність підтвердження нових спостережень шляхом демонстрації відтворюваності експериментів не повинна трактуватися як плагіат за умови, що дані, які підлягають підтвердженню, чітко процитовані. У разі делегування будь-якого аспекту своєї роботи дослідники повинні переконатися, що особа, якій делегується робота, має достатню компетенцію для її виконання.

▪ *Професійне ставлення*

Дослідники повинні бути ознайомлені зі стратегічними цілями, що регулюють їхнє дослідницьке середовище і механізми фінансування, і повинні отримати всі необхідні дозволи перед початком дослідження або доступом до наданих ресурсів. Вони повинні інформувати своїх роботодавців, спонсорів або наукового керівника, коли їхній дослідницький проект затримується, переглядається або завершується, або повідомляти, якщо він має бути достроково завершений або призупинений з будь-якої причини.

▪ *Контрактні та юридичні зобов'язання*

Дослідники на всіх рівнях повинні бути ознайомлені з національними, галузевими або інституційними нормами, що регулюють умови навчання та/або праці. Сюди входять положення про права інтелектуальної власності, а також вимоги та умови будь-яких спонсорів або донорів, незалежно від характеру їхніх контрактів. Дослідники повинні дотримуватися таких правил, надаючи необхідні результати (наприклад, дисертації, публікації, патенти, звіти, розробку нових продуктів тощо), як зазначено в умовах контракту або еквівалентному документі.

▪ *Підзвітність*

Дослідники повинні усвідомлювати, що вони підзвітні своїм роботодавцям, спонсорам або іншим пов'язаним з ними державним чи

приватним структурам, а також, з етичних міркувань, суспільству в цілому. Зокрема, дослідники, які фінансуються за рахунок державних коштів, також несуть відповідальність за ефективне використання грошей платників податків. Отже, вони повинні дотримуватися принципів раціонального, прозорого та ефективного управління фінансами і співпрацювати з будь-якими уповноваженими аудиторами їхніх досліджень, незалежно від того, чи роблять це їхні роботодавці/спонсори, чи комітети з питань етики. Методи збору та аналізу, результати і, де це доречно, деталі даних повинні бути відкритими для внутрішнього і зовнішнього контролю, коли це необхідно і на вимогу відповідних органів влади.

▪ *Належна практика в дослідженнях*

Дослідники повинні завжди застосовувати безпечні методи роботи відповідно до національного законодавства, зокрема вживати необхідних заходів для охорони здоров'я та безпеки, а також для відновлення після інформаційно-технологічних катастроф, наприклад, шляхом підготовки належних стратегій резервного копіювання. Вони також повинні бути ознайомлені з чинними національними законодавчими вимогами щодо захисту даних і конфіденційності та вживати необхідних заходів для їх постійного дотримання.

▪ *Поширення, використання результатів*

Всі дослідники повинні забезпечити, відповідно до своїх контрактних домовленостей, розповсюдження та використання результатів своїх досліджень, наприклад, передачу в інші дослідницькі центри або, якщо це доречно, комерціалізацію. Очікується, що старші дослідники, зокрема, повинні відігравати провідну роль у забезпеченні ефективності досліджень і комерційного використання результатів або їх доступності для громадськості (або і того, і іншого), коли з'являється така можливість.

▪ *Залучення громадськості*

Дослідники повинні забезпечити, щоб їхня дослідницька діяльність була відома широкому загалу таким чином, щоб її могли зрозуміти нефахівці, тим самим покращуючи розуміння науки громадськістю. Пряма взаємодія з громадськістю допоможе дослідникам краще зрозуміти суспільний інтерес до пріоритетів науки і технологій, а також проблеми, що хвилюють громадськість.

▪ *Відносини з науковими керівниками*

Дослідники на етапі навчання повинні встановити структуровані та регулярні стосунки зі своїм науковим керівником (керівниками) та представником (представниками) факультету/департаменту, щоб повною мірою скористатися перевагами своїх стосунків з ними. Це включає в себе ведення записів про весь хід роботи і результати досліджень, отримання зворотного зв'язку за допомогою звітів і семінарів, використання такого зворотного зв'язку відповідно до узгоджених графіків, етапів, результатів і/або результатів досліджень.

▪ *Керівництво та управлінські обов'язки*

Старші дослідники повинні приділяти особливу увагу своїй багатогранній ролі керівників, наставників, консультантів з питань кар'єри, лідерів, координаторів проєктів, менеджерів або наукових комунікаторів. Вони повинні виконувати ці завдання за найвищими професійними стандартами. Що стосується їхньої ролі наукових керівників або наставників дослідників, то старші дослідники повинні будувати конструктивні і позитивні відносини з дослідниками на ранніх стадіях, щоб створити умови для ефективної передачі знань і для подальшого успішного розвитку кар'єри дослідників.

▪ *Безперервний професійний розвиток*

Дослідники на всіх етапах кар'єри повинні прагнути до постійного самовдосконалення, регулярно оновлюючи і розширюючи свої навички та компетентності. Цього можна досягти різними способами, включаючи, але не обмежуючись формальним навчанням, семінарами, конференціями та електронним навчанням.

Загальні принципи та вимоги, що застосовуються до роботодавців та спонсорів

▪ *Визнання професії*

Всі дослідники, які займаються науковою кар'єрою, повинні бути визнані як професіонали, і до них слід ставитися відповідно. Це має починатися на початку їхньої кар'єри, а саме на рівні аспірантури, і охоплювати всі рівні, незалежно від їхньої класифікації на національному рівні (наприклад, працівник, аспірант, докторант, пост-докторант, державний службовець).

▪ *Недискримінація*

Роботодавці та/або спонсори дослідників не будуть жодним чином дискримінувати дослідників на підставі статі, віку, етнічного, національного чи соціального походження, релігії чи переконань, сексуальної орієнтації, мови, інвалідності, політичних поглядів, соціального чи економічного стану.

▪ *Дослідницьке середовище*

Роботодавці та/або спонсори дослідників повинні забезпечити створення максимально сприятливого дослідницького або навчального середовища, яке пропонує відповідне обладнання, засоби і можливості, в тому числі для віддаленої співпраці через дослідницькі мережі, а також дотримання національних або галузевих норм, що стосуються охорони здоров'я і безпеки в дослідженнях. Фінансуючі організації повинні забезпечити надання достатніх ресурсів для підтримки узгодженої робочої програми.

▪ *Умови праці*

Роботодавці та/або спонсори повинні гарантувати, що умови праці дослідників, у тому числі дослідників з інвалідністю, забезпечують, де це доречно, гнучкість, яка вважається необхідною для успішного проведення досліджень відповідно до чинного національного законодавства та національних або галузевих колективних договорів. Вони повинні бути спрямовані на забезпечення таких умов праці, які дозволять як жінкам, так і чоловікам-дослідникам поєднувати сім'ю і роботу, дітей і кар'єру. Особливу увагу слід приділяти, зокрема, гнучкому графіку роботи, неповному робочому дню, дистанційній роботі та творчій відпустці, а також необхідним фінансовим та адміністративним положенням, що регулюють такі умови.

▪ *Стабільність і постійність зайнятості*

Роботодавці та/або спонсори повинні гарантувати, що результати роботи дослідників не будуть підірвані нестабільністю трудових договорів, і тому вони повинні взяти на себе зобов'язання, наскільки це можливо, підвищити стабільність умов зайнятості дослідників, впроваджуючи і дотримуючись принципів і умов, викладених у Директиві Ради 1999/70/ЄС.

▪ *Фінансування та заробітна плата*

Роботодавці та/або спонсори дослідників повинні забезпечити дослідникам справедливі та привабливі умови фінансування

та/або заробітної плати з адекватними і справедливими положеннями про соціальне забезпечення (включаючи допомогу з тимчасової непрацездатності, допомогу з догляду за дитиною, пенсійні права та допомогу з безробіття) відповідно до чинного національного законодавства та національних або галузевих колективних договорів. Це повинно охоплювати дослідників на всіх етапах кар'єри, включаючи дослідників на ранніх стадіях, відповідно до їхнього правового статусу, результатів роботи і рівня кваліфікації та/або обов'язків.

▪ *Гендерний баланс*

Роботодавці та/або спонсори повинні прагнути до репрезентативного гендерного балансу на всіх рівнях персоналу, включаючи керівний та управлінський рівень. Це має досягатися на основі політики рівних можливостей під час прийому на роботу та на наступних етапах кар'єри, не надаючи, однак, пріоритету критеріям якості та компетентності. Для забезпечення рівного ставлення комітети з відбору та оцінки повинні мати належний гендерний баланс.

▪ *Розвиток кар'єри*

Роботодавці та/або спонсори дослідників повинні розробити, бажано в рамках управління людськими ресурсами, спеціальну стратегію розвитку кар'єри для дослідників на всіх етапах їхньої кар'єри, незалежно від їхньої контрактної ситуації, в тому числі для дослідників, які працюють за строковими контрактами. Вона повинна передбачати наявність наставників, які надаватимуть підтримку та рекомендації щодо особистого та професійного розвитку дослідників, таким чином мотивуючи їх і сприяючи зменшенню будь-якої невпевненості в їхньому професійному майбутньому. Всі дослідники повинні бути ознайомлені з такими положеннями та домовленостями.

▪ *Цінність мобільності*

Роботодавці та/або спонсори повинні визнавати цінність географічної, міжгалузевої, між- і трансдисциплінарної та віртуальної мобільності, а також мобільності між державним і приватним секторами як важливого засобу поглиблення наукових знань і професійного розвитку на будь-якому етапі кар'єри дослідника. Отже, вони повинні вбудовувати такі можливості в конкретну стратегію

розвитку кар'єри і повною мірою цінувати і визнавати будь-який досвід мобільності в рамках своєї системи кар'єрного просування/оцінювання. Це також вимагає створення необхідних адміністративних інструментів, які дозволять переносити як гранти, так і положення про соціальне забезпечення, відповідно до національного законодавства.

▪ *Доступ до дослідницької підготовки та безперервного розвитку*

Роботодавці та/або спонсори повинні забезпечити всім дослідникам на будь-якому етапі їхньої кар'єри, незалежно від їхньої контрактної ситуації, можливість професійного розвитку та покращення їхньої здатності до працевлаштування шляхом доступу до заходів з безперервного розвитку навичок та компетентностей. Такі заходи повинні регулярно оцінюватися на предмет їх доступності, використання та ефективності в підвищенні компетентностей, навичок і можливостей працевлаштування.

▪ *Доступ до консультацій з питань кар'єри*

Роботодавці та/або спонсори повинні забезпечити, щоб дослідникам на всіх етапах їхньої кар'єри, незалежно від їхньої контрактної ситуації, надавалися консультації з питань кар'єри та допомога в працевлаштуванні, як у відповідних установах, так і в рамках співпраці з іншими структурами.

▪ *Права інтелектуальної власності*

Роботодавці та/або спонсори повинні забезпечити, щоб дослідники на всіх етапах своєї кар'єри отримували вигоди від використання (якщо таке є) результатів їхніх досліджень і розробок за допомогою правового захисту і, зокрема, за допомогою належного захисту прав інтелектуальної власності, включаючи авторські права. Політика і практика повинні визначати, які права належать дослідникам і/або, де це можливо, їхнім роботодавцям або іншим сторонам, включаючи зовнішні комерційні або промислові організації, як це може бути передбачено конкретними угодами про співпрацю або іншими типами угод.

▪ *Співавторство*

Співавторство має позитивно розглядатися установами при оцінюванні персоналу як свідчення конструктивного підходу до проведення досліджень. Тому роботодавці та/або спонсори по-

винні розробити стратегії, практики і процедури для забезпечення дослідників, у тому числі на початку їхньої наукової кар'єри, необхідними рамковими умовами, щоб вони могли користуватися правом бути визнаними і включеними до списків і/або цитованими в контексті їхнього фактичного внеску як співавтори статей, патентів і т.д., або публікувати результати власних досліджень незалежно від їхнього наукового керівника (керівників).

▪ *Супервізія*

Роботодавці та/або спонсори повинні забезпечити чітке визначення особи, до якої дослідники на ранніх стадіях можуть звертатися для виконання своїх професійних обов'язків, і відповідним чином поінформувати дослідників. Такі домовленості повинні чітко визначати, що запропоновані наукові керівники є достатніми експертами в галузі нагляду за дослідженнями, мають час, знання, досвід, кваліфікацію і відданість справі, щоб запропонувати досліднику-стажисту належну підтримку і передбачити необхідні процедури контролю і оцінки прогресу, а також необхідні механізми зворотного зв'язку.

▪ *Викладання*

Викладання є важливим засобом структурування та поширення знань і тому має розглядатися як цінна можливість у кар'єрі дослідника. Однак викладацькі обов'язки не повинні бути надмірними і не повинні заважати дослідникам, особливо на початку їхньої кар'єри, здійснювати свою дослідницьку діяльність. Роботодавці та/або спонсори повинні забезпечити, щоб викладацькі обов'язки адекватно винагороджувалися і враховувалися в системах оцінювання/атестації, а час, присвячений старшими співробітниками навчанню дослідників на ранніх стадіях, зараховувався як частина їхніх викладацьких зобов'язань. Необхідно забезпечити відповідну підготовку для викладання та коучингу в рамках професійного розвитку дослідників.

▪ *Системи оцінювання / атестації*

Роботодавці та/або спонсори повинні запровадити для всіх дослідників, включаючи старших дослідників, системи оцінювання/ атестації для регулярного та прозорого оцінювання їхньої професійної діяльності незалежним (а у випадку старших дослідників - бажано міжнародним) комітетом. Такі процедури оці-

нювання та атестації повинні належним чином враховувати їхню загальну наукову творчість та результати досліджень, наприклад, публікації, патенти, управління дослідженнями, викладання/читання лекцій, нагляд, наставництво, національне або міжнародне співробітництво, адміністративні обов'язки, діяльність з інформування громадськості та мобільність, а також брати до уваги в контексті кар'єрного просування.

▪ *Скарги/апеляції*

Роботодавці та/або спонсори дослідників повинні створити, відповідно до національних норм і правил, відповідні процедури, можливо, у вигляді неупередженої особи (типу омбудсмена) для розгляду скарг/апеляцій дослідників, у тому числі тих, що стосуються конфліктів між науковим керівником (керівниками) і дослідниками на ранніх стадіях дослідження. Такі процедури повинні надавати всім дослідникам конфіденційну і неформальну допомогу у вирішенні пов'язаних з роботою конфліктів, суперечок і скарг з метою сприяння справедливому і рівноправному ставленню до них в установі і поліпшення загальної якості робочого середовища.

▪ *Участь в органах прийняття рішень*

Роботодавці та/або спонсори дослідників повинні визнати цілком законним і навіть бажаним, щоб дослідники були представлені у відповідних інформаційних, консультаційних і директивних органах установ, в яких вони працюють, з метою захисту і просування своїх індивідуальних і колективних інтересів як професіоналів, а також для активного сприяння роботі установи.

▪ *Найм на роботу*

Роботодавці та/або спонсори повинні забезпечити, щоб стандарти найму дослідників, особливо на початку їхньої кар'єри, були чітко визначені, а також полегшували доступ для соціально незахищених груп або дослідників, які повертаються до дослідницької кар'єри, включаючи викладачів (будь-якого рівня). Роботодавці та/або спонсори дослідників повинні дотримуватися принципів, викладених у Кодексі поведінки при наймі дослідників.

Кодекс поведінки при наймі дослідників[32]

Кодекс поведінки при наймі дослідників є ініціативою Європейської Комісії, яка опікується поліпшенням умов працевлаштування для наукових працівників у Європейському дослідницькому просторі. Цей Кодекс є важливою складовою Лісабонської стратегії, спрямованою на зростання конкурентоспроможності ЄС в галузі наукових досліджень та інновацій.

Кодекс містить низку принципів та рекомендацій, орієнтованих на створення прозорих, справедливих та привабливих умов для працевлаштування дослідників у Європі.

Деякі з цих принципів включають:

– *відкритий конкурс*: рекрутинг наукових працівників повинен проводитися через відкритий конкурс, що базується на прозорих критеріях та об'єктивних процедурах;

– *визнання досягнень*: робота та досягнення наукових працівників повинні бути належним чином визнані і оцінені;

– *професійний розвиток*: надання можливостей для професійного розвитку та навчання для наукових працівників;

– *рівність та недискримінація*: забезпечення рівних умов для всіх наукових працівників та відсутність будь-якої форми дискримінації;

– *баланс між роботою та особистим життям*: забезпечення науковим працівникам можливості зберігати баланс між роботою та особистим життям.

Кодекс працевлаштування наукових працівників відіграє важливу роль у розвитку наукової сфери в Європі та підтримці мобільності та обміну науковцями. Він також сприяє забезпеченню відповідності працівників європейським та міжнародним стандартам у галузі наукових досліджень.

[32] Англ. – The Code of Conduct for the Recruitment of Researchers

Європейська рамка компетентностей дослідника[33]

Європейська рамка компетентностей дослідника (ResearchComp) – це ініціатива, яка була розроблена Європейською Комісією для покращення та спрощення розвитку кар'єри дослідників, покращення умов працевлаштування, сприяння їхній мобільності та підвищенню якості досліджень у ЄДП.

Рамка містить загальні компетентності та навички, які визначено важливими для дослідників у їхній роботі, а також для їхнього розвитку і мобільності в європейському науковому співтоваристві.

ResearchComp – це інструмент, який допомагає:

– *дослідникам*: оцінювати та розвивати власні наскрізні навички;
– *закладам вищої освіти та провайдерам навчання*: адаптувати свою пропозицію для дослідників;
– *роботодавцям*: ознайомитися з переліком компетентностей дослідників.

Головні принципи та компоненти ResearchComp:

Інтегральний підхід: розгляд компетентностей дослідників як цілісного набору, який включає наукові, технічні, соціальні та особисті навички.
Розвиток кар'єри: підтримка розвитку науковців на різних етапах їхньої кар'єри, від докторантури до пост докторських досліджень та професійної роботи в галузі наукових досліджень.
Відкритий доступ: забезпечення доступу до інформації та ресурсів для навчання та розвитку дослідників.
Оцінювання та сертифікація: розробка системи оцінки та сертифікації компетентностей дослідників.

[33] Англ. – The European Framework for Researcher Competences

Як працює ResearchComp?

ResearchComp має 3 основні виміри:

– 7 сфер компетентностей: когнітивні здібності, проведення досліджень, управління дослідженнями, управління дослідницькими інструментами, здійснення впливу, робота з іншими, самоорганізація;

– 38 компетентностей;

– 389 очікуваних досягнень на 4-х кваліфікаційних рівнях: початковий, середній, просунутий, експертний.

Кожна компетентність визначається дескриптором і далі розвивається за допомогою очікуваних досягнень для кожного з рівнів кваліфікації.

Не передбачається, що дослідники повинні досягти найвищого рівня або мати однаковий рівень володіння усіма 38 компетентностями, проте очікується, що вони повинні розвивати компетентності у кожній з семи сфер.

Просування між кваліфікаційними рівнями може бути результатом спеціальних навчальних курсів, навчання на робочому місці, навчання за принципом «рівний-рівному», коучингу та наставництва.

ResearchComp відіграє важливу роль для розвитку та підтримки науковців і дослідників в ЄДП в наступних аспектах:

Покращення кар'єрних можливостей: визначення компетентності, навички та якості, які є важливими для науковців на різних стадіях їхньої кар'єри. Це допомагає науковцям розвиватися та підвищувати свій професійний рівень.

Підтримка мобільності: сприяння мобільності науковців і дослідників між різними країнами та науковими установами в межах ЄДП. Вона створює спільну мову і референції для оцінки та визнання компетентностей науковців.

Підвищення якості наукових досліджень: підвищення якості та рівня наукових досліджень, оскільки науковці здійснюють діяльність на вищому рівні компетентності.

Забезпечення відкритого доступу: доступ науковців до інформації та ресурсів для навчання та розвитку своїх навичок.

Покращення статусу науковців: сприяння підвищенню статусу та привабливості науковців і дослідників як професіоналів.

Інструмент для оцінювання та розвитку навичок для сприяння кар'єрному зростанню

Проведення наукового дослідження

– Володіти фаховими знаннями з певної дисципліни.

Демонструвати глибокі знання та комплексне розуміння конкретної дослідницької галузі.

– Виконувати наукові дослідження.

Отримувати, виправляти або вдосконалювати знання про феномени, вміти добирати або вдосконалювати відповідний науковий підхід, використовувати наукові методи та дослідницькі техніки, які ґрунтуються на емпіричних даних.

– Проводити міждисциплінарні дослідження.

Опрацьовувати й використовувати дані та результати досліджень в межах дисципліни і в умовах співпраці.

– Створювати дослідницьку документацію.

Писати та редагувати наукові, академічні або технічні тексти на різні теми.

– Застосовувати принципи наукової етики та доброчесності.

Застосовувати фундаментальні етичні принципи та законодавство під час проведення досліджень, розбиратися в питаннях наукової доброчесності. Виконувати, перевіряти або звітувати про дослідження, уникаючи неправомірних дій, таких як фабрикація, фальсифікація та плагіат.

Управління науковим дослідженням

– Мобілізувати ресурси.

Визначати ключові релевантні джерела фінансування та вміти готувати заявку на дослідницькі гранти для отримання коштів. Формулювати дослідницькі пропозиції та презентувати ідеї, щоб переконати потенційних інвесторів.

– *Керувати проєктами.*

Керувати різними ресурсами (людські, бюджет, терміни, результати та якість, тощо); контролювати хід виконання конкретного проєкту та/або портфелю проєктів; відстежувати прогрес.

– *Вести переговори.*

Обмінюватися ідеями у процесі аналізу проблем та інтересів; сприяти розв'язанню суперечок.

– *Оцінювати дослідження.*

Рефлексувати наукову діяльність і вчитися на успіхах і невдачах, спираючись на особистий досвід, відгуки інших учасників або результати моніторингу. Оцінювати пропозиції, прогрес, вплив і результати роботи колег-дослідників.

– *Сприяти публікаціям у відкритому доступі.*

Розробляти стратегію публікації свого дослідження; використовувати інформаційні технології для підтримки досліджень.

Управління інструментами дослідження

– *Працювати з науковими даними.*

Створювати та аналізувати дослідницькі дані, отримані за допомогою якісних та кількісних методів дослідження. Зберігати їх у наукових базах даних, вміти повторно використовувати. Бути обізнаним з принципами управління даними FAIR (Findable, Accessible, Interoperable, and Reusable): легкодоступні, сумісні та придатні для багаторазового використання. Вміти максимально відкривати дані, наскільки це можливо, і максимально закривати, наскільки це необхідно.

– *Сприяти розвитку громадської науки.*

Вміти залучати громадян до наукової та дослідницької діяльності, заохочувати їхній внесок у вигляді знань, часу чи інвестованих ресурсів.

– *Управляти правами інтелектуальної власності.*

Бути обізнаним з юридичними правами, які захищають продукти інтелекту від незаконних посягань.

– *Працювати з програмним забезпеченням з відкритим кодом.*

Працювати з програмним забезпеченням з відкритим кодом, окрім ліцензійного програмного забезпечення, знати основні мо-

делі програмного забезпечення з відкритим кодом, схеми ліцензування та практики кодування, які зазвичай застосовуються при створенні програмного забезпечення з відкритим кодом.

Вплив на популяризацію наукових результатів

– Брати посильну участь у процесі публікації.

Подавати, редагувати і публікувати академічні дослідження за допомогою найбільш доцільних засобів розповсюдження та брати активну участь у процесах експертного оцінювання, зокрема у відкритому рецензуванні.

– Поширювати результати дослідження серед наукової спільноти.

Публічно оприлюднювати результати досліджень будь-якими прийнятними способами, зокрема шляхом проведення тренінгів, конференцій, семінарів, колоквіумів та наукових публікацій.

– Викладати в академічному або професійному середовищі.

Навчати студентів теорії та практиці академічних або професійних дисциплін, розкривати зміст власної дослідницької діяльності та дослідницької діяльності інших дослідників.

– Комунікувати з широкою громадськістю.

Інформувати про наукові результати позанаукову аудиторію, у тому числі, широку громадськість. Адаптувати наукові концепції, дискурси, висновки до конкретної цільової аудиторії, використовувати різноманітні методи для різних цільових груп, зокрема візуальні презентації та різні форми письмової, усної та цифрової комунікації.

– Посилювати вплив науки на політику та суспільство.

Підвищувати вплив та використання результатів досліджень у формуванні політики шляхом надання інформації та підтримки професійних стосунків з політиками та іншими зацікавленими сторонами.

– Сприяти відкритим інноваціям.

Застосовувати техніки, моделі, методи та стратегії, які сприяють поширенню інновацій.

– Сприяти поширенню знань.

Сприяти широкій обізнаності щодо процесів переоцінки та підвищення цінності знань, спрямованих на максимальне вико-

ристання взаємного обміну інструментами, контентом, технологіями, інтелектуальною власністю, досвідом та можливостями між науковою базою і зацікавленими сторонами в цій дослідницькій галузі.

Самоорганізація

– Керувати власним професійним розвитком.

Брати відповідальність за навчання впродовж життя та безперервний професійний розвиток. Постійно навчатися для підтримки та оновлення професійної компетентності та розвитку особистих навичок. Визначати пріоритетні сфери для професійного розвитку, спираючись на рефлексію власної практики, а також на контакти з колегами та зацікавленими сторонами. Безперервно самовдосконалюватися та планувати професійний розвиток.

– Проявляти підприємницькі ініціативи.

Демонструвати проактивне мислення та рішучість у досягненні успіху в справі або створенні успішної стратегії.

– Планувати самостійну роботу.

Визначати необхідні завдання та розставляти їх за пріоритетом, вміти розробляти індивідуальний графік виконання роботи. Розуміти, як поводитись і працювати в умовах сталого розвитку, зокрема з екологічної точки зору, та пам'ятати про вплив власної діяльності на довкілля.

– Ефективно долати труднощі.

Справлятися з викликами, перебоями, змінами, відновлюватися після невдач і несприятливих ситуацій.

Співпраця з іншими

– Професійно взаємодіяти.

Проявляти повагу до інших дослідників та демонструвати професійну поведінку. Вміти слухати, давати та отримувати зворотній зв'язок і оперативно реагувати на відгуки інших. Ефективно та цілеспрямовано взаємодіяти з іншими учасниками в професійному середовищі, зокрема, вміти управляти персоналом та/або бути його лідером.

– Розвивати професійну мережу.

Розвивати спільноти, встановлювати контакти чи партнерства та обмінюватися інформацією з іншими. Сприяти інтегрованій та відкритій співпраці. Розвивати свій особистий профіль або бренд, робити себе впізнаваним і відкритим у спілкуванні при очній та онлайн-зустрічі.

– Підтримувати командну роботу.

Впевнено працювати в колективі, де кожен робить свій внесок у загальну справу.

– Забезпечувати позитивний настрій на роботі.

Розуміти зв'язок між роботою, фізичним і психічним здоров'ям та благополуччям. Бути адекватно поінформованим про зміцнення здоров'я та профілактику захворювань. Вміти брати відповідальність за особисту робочу ситуацію, враховувати її вплив на інших, створювати здорове робоче середовище.

– Будувати відносин між лідером та командою.

Вміти наставляти людей, надавати їм емоційну підтримку, ділитися досвідом і давати поради, спрямовані на їхній особистий розвиток, а також адаптувати підтримку і настанови до потреб і запитів людини. І навпаки, як підопічний, вміти звернутися за підтримкою та порадами до лідера.

– Сприяти інклюзії та різноманітності.

Сприяти та забезпечувати рівність та різноманітність в управлінні. Спрямовувати та консультувати колег щодо того, як працювати в різноманітних командах і середовищах.

Когнітивні здібності

– Абстрактно мислити.

Демонструвати здатність використовувати поняття для узагальнення та аналізу, а також співвідношення або зіставляння з іншими предметами, явищами та фактами.

– Критично мислити.

Висловлювати критичні судження та думки, розвивати власні припущення та критичне мислення.

– *Аналітично мислити.*

Вміти застосовувати логіку та аргументацію для пошуку альтернативних рішень, висновків чи підходів до проблем, а також визначати їх сильні та слабкі сторони.

– *Стратегічно мислити.*

Розвивати стратегічне бачення того, як перетворити ідеї на дії. Отримувати та синтезувати інформацію для визначення та вивчення тенденцій, можливостей, загроз для досягнення довгострокової мети та успіху в конкурентному, мінливому середовищі.

– *Системно мислити.*

Розуміти і враховувати характеристики (між)національних науково-дослідних систем. Розглядати дослідницьку діяльність у ширшому контексті для кращого розуміння складних питань і виявлення взаємозв'язків із дотичними питаннями.

– *Вирішувати проблеми.*

Вміти розробляти та впроваджувати рішення щодо практичних, операційних або концептуальних проблем, які виникають при виконанні роботи в широкому діапазоні різних контекстів.

– *Бути креативним.*

Впроваджувати різноманітні ідеї та можливості для створення цінності дослідження, включаючи кращі рішення для поточних та нових викликів.

VII. Європейський дослідницький простір: актуальність для України

Угода про Асоціацію між Україною та Європейським Союзом (ЄС), яку було ратифіковано Україною у 2014 році, заклала підґрунтя для розбудови політичних, економічних, соціальних і культурних зв'язків. Глава 9 Угоди «Співробітництво у сфері науки та технологій» передбачає розвиток і посилення наукової та технологічної співпраці задля як наукового розвитку як такого, так і зміцнення наукового потенціалу для вирішення національних та глобальних викликів. Співробітництво між Сторонами спрямовується у тому числі на сприяння залученню України до Європейського дослідницького простору (Верховна Рада України, 2014)[34].

План заходів з виконання Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 25 жовтня 2017 року № 1106, згідно з порталом «Пульс Угоди» виконання завдань Плану заходів за період 2014-2022 роки складає 65%[35] за розділом «Наука, технології та інновації, космос».

[34] Верховна Рада України. (2014). *Угода «Про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони»*. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text

[35] EUUA. (n.d.). *Наука, технології та інновації, космос. Пульс Угоди*. https://pulse.kmu.gov.ua/ua/streams/science-technology-and-innovations

Отримання Україною статусу кандидата на членство в ЄС у 2022 році інтенсифікує європейську інтеграцію національної науки та освіти. Договір про ЄС визначає умови (стаття 49) і принципи (стаття 6(1)), яким повинна відповідати країна, що бажає стати членом ЄС (*Consolidated version of the Treaty on European Union*, 2012)[36]. Ці вимоги концентровано у Копенгагенських критеріях, відповідно до яких країни, що бажають приєднатися до ЄС, повинні мати:

– стабільні інститути, що гарантують демократію, верховенство права, права людини та повагу і захист меншин;

– ринкову економіку, яка успішно функціонує, та спроможність бути конкурентоздатною на ринку ЄС;

– здатність взяти на себе та ефективно виконувати зобов'язання щодо членства, включаючи дотримання цілей політичного, економічного та валютного союзу.

Умови і терміни імплементації країною-кандидатом усієї сукупності актів законодавства, політичних документів і практик їх застосування, що у кожний даний момент існують в ЄС ("acquis communautaire"), структуровано за напрямами політики.

Acquis у галузі науки і досліджень (Розділ 25) передбачають створення необхідних умов для ефективної участі країни в Рамкових програмах ЄС. Для того, щоб забезпечити повну та успішну синхронізацію з Рамковими програмами, державам-членам необхідно мати необхідну імплементаційну спроможність у сфері досліджень та технологічного розвитку, включаючи належне кадрове забезпечення (European Commission, 2012b)[37].

23 червня 2022 року Європейська Рада прийняла історичне рішення надати Україні статус кандидата на членство в ЄС, зокрема на основі висновку Європейської Комісії від 17 червня 2022 року[38].

---

[36] *Consolidated version of the Treaty on European Union*. (2012). EUR-Lex, Publications Office. https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex-%3A12012M%2FTXT

[37] European Commission. (2012b). *European Neighbourhood Policy and Enlargement Negotiations. Conditions for membership*. https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/enlargement-policy/conditions-membership_en

[38] European Council. (2022). *Conclusion on European Council meeting (23-24 June 2022)*. https://www.consilium.europa.eu/media/57442/2022-06-2324-euco-conclusions-en.pdf

1 лютого 2023 року Європейська Комісія оприлюднила Аналітичний звіт щодо заявки України на членство в ЄС – попередній звіт щодо стану відповідності секторальної інтеграції науки та освіти acquis ЄС, згідно з яким сфера науки і досліджень має середній рівень підготовки, а сфери освіти і культури – певний рівень підготовки до інтеграції.[39]

Розділ 25: Наука та дослідження – Україна має середній рівень підготовки (moderately prepared) у сфері досліджень та інновацій, бере участь у програмах досліджень та інновацій ЄС і прагне до більшої інтеграції в Європейський дослідницький простір, але національна діяльність у сфері та спроможність освоєння технологій залишаються обмеженими через недостатнє фінансування, неефективні механізми виділення коштів (наприклад, відсутність конкурентних конкурсів) і фрагментоване управління[40].

8 листопада 2023 року Європейська Комісія рекомендувала Європейській Раді відкрити переговори з Україною щодо членства в Європейському Союзі та оцінила стан прогресу реформ у Звіті про прогрес України в рамках Пакета розширення 2023 року[41]. У Звіті зокрема зазначається, що Україна досягла прогресу в деяких пріоритетах в рамках інтеграції до Європейського дослідницького простору. Це – гендерна рівність, відкрита наука та система оцінювання наукових досліджень.

Зазначене актуалізує дослідження практики розбудови ЄДП. Підтвердженням цього є результати опитування українських освітян, яке були проведено командою проєкту «Європейський дослідницький простір як орієнтир розвитку педагогічної науки в Україні: інформаційний хаб Інституту педагогіки НАПН України».

[39] Directorate-General for Neighbourhood and Enlargement Negotiations. (2023). Commission Analytical report on Ukraine's alignment with the EU acquis. https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/commission-analytical-report-ukraines-alignment-eu-acquis_en

[40] European Commission. (2023). *Commission Staff Working Document. Analytical Report following the Communication from the Commission to the European Parliament, the European Council and the Council Commission Opinion on Ukraine's application for membership of the European Union*. https://bitly.ws/3ib74

[41] European Commission. (2023). *Commission Staff Working Document. Ukraine 2023 Report. Accompanying the document Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions 2023 Communication on EU Enlargement policy*. https://bitly.ws/3ib7o

Опитування тривало протягом з 1 травня по 30 червня 2023 року.

У ньому взяли участь 820 ***респондентів***.

Гендерний розподіл склав – 55,0% жінок та 45,0% чоловіків.

Географічно були представлені всі області України. Найбільше учасників були з:

Харківська обл. – 19,8%,
Вінницька обл. – 17,7%,
м. Київ – 16,8%,
Черкаська обл. – 7,7%,
Дніпропетровська обл. – 7,4%,
Львівська обл. – 4,8%,
Тернопільська обл. – 4,3%,
Чернігівська – 3,5%,
Київська - 3,3%,
Хмельницька обл. – 3,3%.

В опитуванні також брали участь українські дослідники, які тимчасово перебувають за кордоном (2,7%).

Віковий портрет опитаних склали переважно особи середнього віку:

18-25 років – 0,6%,
25-30 років – 3,2%,
30-40 років – 22%,
40-50 років – 33,4%,
50-60 років – 25,6%,
понад 60 років – 15,2%.

97,9% опитаних були мешканцями міст, 1,6% – сіл та 0,5% – селищ; 3,0% респондентів на момент опитування знаходилися в окупованих містах, в містах з активними бойовими діями чи в «сірій зоні».

Щодо типів академічних установ, то 88,8% опитаних були представниками закладів вищої освіти, 9,2% – науково-дослідних установ, 1,5% – закладів П(ПТ)О, 0,3% – закладів ЗСО та 0,1% – закладів позашкільної освіти. З них 32,2% закладів були переміщеними через військову агресію рф.

Щодо дослідницького рівня опитаних, то 58,7% з них – кандидати наук або PhD, 14,5% мають звання доктора наук, 52% – доценти, старші дослідники (старші наукові співробітники), 11,8% респондентів мали вчене звання професора.

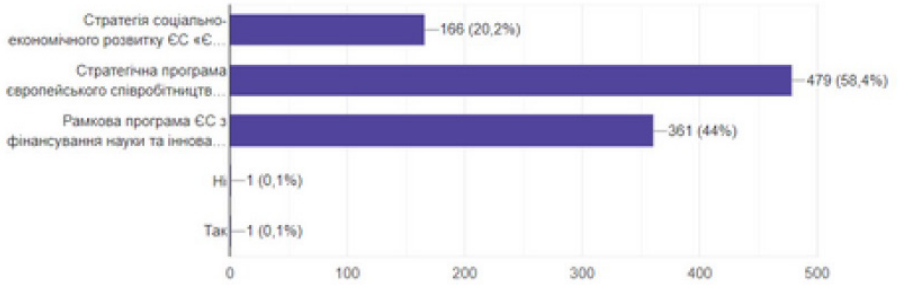

Рис. 1.

Дані опитування засвідчують, що більша половина респондентів (55-62%) обізнані про існування в Європі таких ініціатив як: Європейський освітній простір, Європейський простір вищої освіти, Європейський дослідницький простір. На думку опитаних, метою таких ініціатив є зближення та гармонізація систем чи структур всередині цих просторів.

Щодо поінформованості респондентів з питань Європейського дослідницького простору, то 32,8% відповіли, що володіють інформацією про його історію, становлення і розвиток. Серед найбільш актуальних цілей ЄДП були обрані: підтримка відкритої науки та кращого обміну знаннями (42, 1%), підвищення ефективності національних дослідницьких систем (42, 1%). 55,6% опитаних оцінюють інтеграцію України до ЄДП важливою.

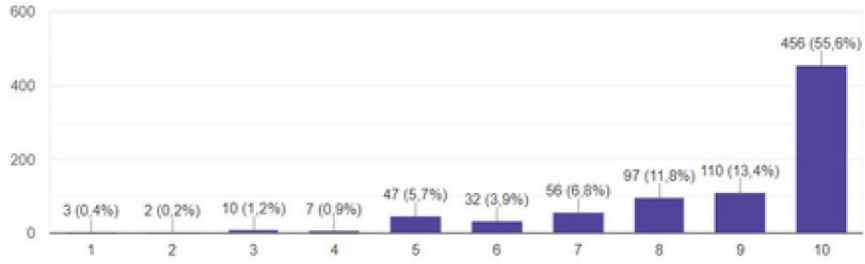

Рис. 2

Щодо цілей Європейського дослідницького простору, які є актуальними для України, опитані обрали наступні: підтримка відкритої науки та кращого обміну знаннями (48,3%), підвищення ефективності національних дослідницьких систем (48,2%), сприяння мобільності дослідників та можливостям розвитку кар'єри (44%), інвестиції у дослідження та інновації для «зеленого» та цифрового майбутнього (40,7%), забезпечення конкурентного технологічного лідерства Європи (35,6%), сприяння гендерній рівності (30,1%).

Опитані також висловилися щодо проблем, які притаманні дослідницькому простору України. З них, наразі, найсерйознішими є проблеми, що пов'язані з війною рф проти України та недостатність належного фінансування.

У перспективі респондентам було б цікаво більш детально дізнатися про стратегічні орієнтири розвитку освіти в Європейському Союзі та перспективи інтеграції України до Європейського дослідницького простору, про сам ЄДП, його ключові завдання та можливості для українських освітян, які він пропонує.

Зацікавленість опитаних освітян та дослідників в подальших інформаційно-аналітичних матеріалах на тему Європейського дослідницького простору свідчить про актуальність даного дослідження.

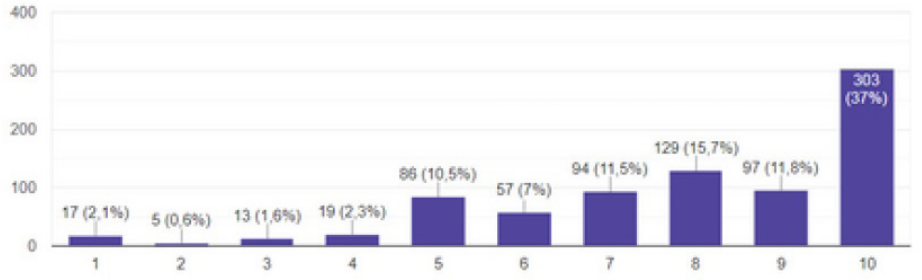

Оцініть за шкалою від 1 до 10 з чи будуть Вам корисними інформаційні-аналітичні матеріали на тему Європейського дослідницького простору

Рис. 3

VIII. Про проєкт «Європейський дослідницький простір як орієнтир розвитку педагогічної науки в Україні: інформаційний хаб Інституту педагогіки НАПН України»

«Європейський дослідницький простір як орієнтир розвитку педагогічної науки в Україні: інформаційний хаб Інституту педагогіки НАПН України», який реалізовувався упродовж грудня 2022 р. – листопада 2023 р. Проєкт став одним з десяти переможців конкурсу проєктів Української асоціації дослідників освіти під егідою Європейської асоціації дослідників освіти.

Команда проєкту – це висококваліфіковані дослідники Інституту педагогіки НАПН України:

Олег Топузов, доктор педагогічних наук, професор, дійсний член (академік) НАПН України, Віцепрезидент НАПН України, директор Інституту педагогіки НАПН України

Олена Локшина, доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент НАПН України, завідувач відділу порівняльної педагогіки Інституту педагогіки НАПН України

Аліна Джурило, кандидат педагогічних наук, доцент, старший дослідник, старший науковий співробітник відділу порівняльної педагогіки

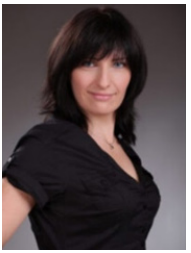

Оксана Шпарик, кандидат педагогічних наук, старший дослідник, старший науковий співробітник відділу порівняльної педагогіки

Ірина Мельник, старший лаборант відділу порівняльної педагогіки

Результати проєкту

Серія з 12-ти інформаційних бюлетенів (ІБ):

- ІБ № 1, грудень 2022 «Європейський дослідницький простір як орієнтир розвитку педагогічної науки Україні: інформаційний хаб Інституту педагогіки НАПН України»;
- ІБ № 2, січень 2023 «Європейський дослідницький простір та Україна: виклики і перспективи інтеграції»;
- ІБ № 3, лютий 2023 «Історія розбудови Європейського дослідницького простору»;
- ІБ № 4, березень 2023 «Інвестиції в майбутнє Європи: розбудова спільного науково-технологічного простору ЄС»;
- ІБ № 5, квітень 2023 «Інноваційні стратегії євроспільноти: від Лісабонської стратегії до стратегії «Європа 2020»»;

- ІБ № 6, травень 2023 «Горизонт Європа: інвестиції у формування майбутнього», Ч.1;
- ІБ № 7, червень 2023 «Горизонт Європа: інвестиції у формування майбутнього», Ч.2;
- ІБ № 8, липень 2023 «Нормативно-правове забезпечення та інституційні умови розвитку дослідницької кар'єри в ЄС: розвиток людських ресурсів у науці та дослідженнях», Ч.1;
- ІБ № 9, серпень 2023 «Нормативно-правове забезпечення та інституційні умови розвитку дослідницької кар'єри в ЄС: розвиток людських ресурсів у науці та дослідженнях», Ч.2;

➢ ІБ № 10, вересень 2023 «ResearchComp: Європейська рамка компетентностей для дослідників»;

➢ ІБ № 11, жовтень 2023 «Європейська рамка компетентностей для дослідників: інструмент для оцінки та розвитку навичок для сприяння кар'єрному зростанню»;

➢ ІБ № 12, листопад 2023 «Інформаційний хаб Інституту педагогіки НАПН України: результати опитування освітян в рамках реалізації проєкту».

Публікації:

– Топузов, О. М., Локшина, О. І., Джурило, А. П., & Шпарик, О. М. (2023). «Проєкт «Європейський дослідницький простір як орієнтир розвитку педагогічної науки в Україні: інформаційний хаб Інституту педагогіки НАПН України». *Вісник Національної академії педагогічних наук України*, *5*(1), 1-9. https://doi.org/10.37472/v.naes.2023.5148

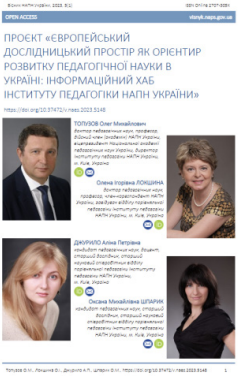

– Топузов, О., Локшина, О., Джурило, А., & Шпарик, О. (2023). «Європейський дослідницький простір як орієнтир розвитку освіти і науки в Україні». *Український Педагогічний журнал*, (4), 5–19. https://doi.org/10.32405/2411-1317-2023-4-5-19

– Локшина, О, Джурило, А., Шпарик, О. (2023). Європейський дослідницький простір та перспективи інтеграції для України. У *Педагогічна компаративістика і міжнародна освіта — 2023: горизонти інновацій* : зб. матеріалів VII Міжнародної наукової конференції (сс. 148-151). Крок. https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/736766

– Локшина, О.І. (2023). Підвищення якості вищої освіти України в контексті інтеграції в Європейський дослідницький простір. У *Розвиток професійної майстерності педагога в умовах нової соціокультурної реальності*: збірник матеріалів VI Міжнародної науково-практичної конференції (сс. 167-168). Тернопільський обласний комунальний інститут післядипломної педагогічної освіти. https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/737568

Ці та інші корисні для науковців та освітян матеріали розміщено на онлайн-платформі проєкту «Європейський дослідницький простір як орієнтир розвитку педагогічної науки в Україні» (http://bitly.ws/KHRW)

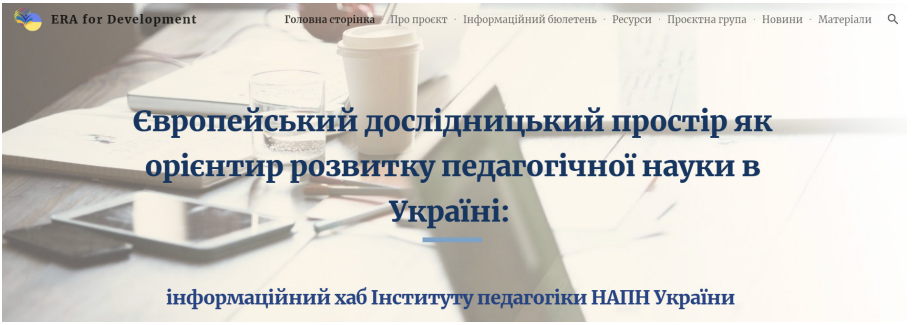

та на сторінці сайту Інституту педагогіки НАПН України «Європейський дослідницький простір як орієнтир розвитку педагогічної науки в Україні: інформаційний хаб Інституту педагогіки НАПН України».

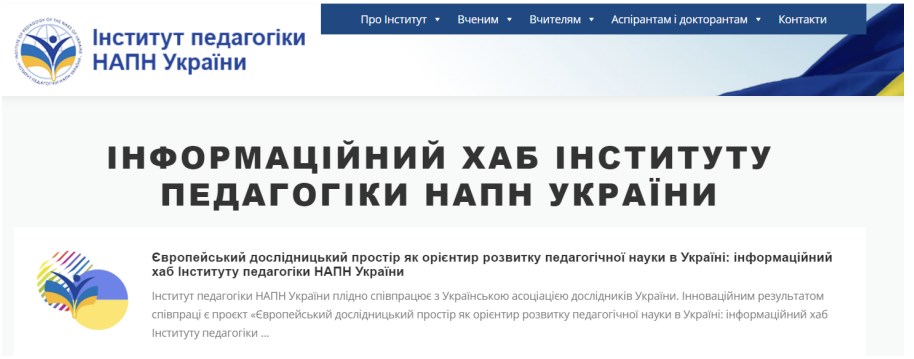

Сутнісні характеристики Європейського дослідницького простору та перспективи інтеграції національного наукового простору України презентувалися на дискусійних майданчиках різного рівня.

VII Міжнародна наукова конференція «Педагогічна компаративістика і міжнародна освіта 2023: горизонти інновацій» (25 травня 2023)

Європейський дослідницький простір став предметом обговорення в рамках окремої панелі «Європейський дослідницький простір як орієнтир розвитку педагогічної науки в Україні: інформаційний хаб Інституту педагогіки НАПН України» на VII Міжнародній науковій конференції «Педагогічна компаративістика і міжнародна освіта 2023: горизонти інновацій» (25 травня 2023), що проходила в Інституті педагогіки НАПН України. Презентації Аліни Джурило «Європейський дослідницький простір: від започаткування до сьогодення» та Оксани Шпарик «Перспективи Європейського дослідницького простору для освітян України» окреслили рамку для дискусій учасників.

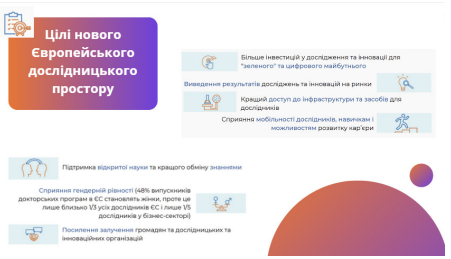

VII міжнародна конференція УАДО «Трансформація освіти: виклики сучасності» (29 червня 2023)

На VII міжнародній конференції УАДО «Трансформація освіти: виклики сучасності» (29 червня 2023) в рамках Панельної дискусії

4 «Калейдоскоп ідей: проєкти УАДО» Оленою Локшиною, Аліною Джурило і Оксаною Шпарик представлено результати проєкту крізь призму інноваційних ідей ЄДП та їх важливості для українських дослідників»

VI Міжнародна науково-практична конференція «Розвиток професійної майстерності педагога в умовах нової соціокультурної реальності» (5 жовтня 2023)

VI Міжнародна науково-практична конференція «Розвиток професійної майстерності педагога в умовах нової соціокультурної реальності» (5 жовтня 2023), що відбулася в Тернопільському обласному комунальному інституті післядипломної педагогічної освіти, стала майданчиком для обговорення перспектив підвищення якості вищої освіти України в контексті інтеграції в Європейський дослідницький простір у доповіді Олени Локшиної «Підвищення якості вищої освіти України в контексті інтеграції в Європейський дослідницький простір».

Новина | Жовтня 06, 2023

Проведено VI Міжнародну науково-практичну конференцію «Розвиток професійної майстерності педагога в умовах нової соціокультурної реальності»

05-06 жовтня 2023 року у місті Тернополі проведено VI Міжнародну науково-практичну конференцію «Розвиток професійної майстерності педагога в умовах нової соціокультурної реальності», організаторами якої був Тернопільський обласний комунальний інститут післядипломної педагогічної освіти у співпраці з: Міністерством освіти і науки України, ДНУ "Інститут модернізації змісту освіти"...

Докладніше »

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ ПЕДАГОГІКИ НАПН УКРАЇНИ

Олег Топузов, Олена Локшина, Аліна Джурило, Оксана Шпарик

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСЛІДНИЦЬКИЙ ПРОСТІР: ЗДОБУТКИ І ПЕРСПЕКТИВИ

За заг. редакцією Олега Топузова І Олени Локшиної

Оглядове видання

Електронне видання
Обсяг 8, 83 ум. друк. арк.
Формат 60х84 1/8.

Видавництво «Педагогічна думка»
04053, м. Київ, вул. Січових Стрільців, 52-а, корп. 2;
тел./факс: 044 481-38-85
book-xl@ukr.net

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру видавців, виготовників розповсюджувачів видавничої продукції
Серія ДК №3563 від 28.08. 2009 р.